

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти магістр

на тему: «Методика обліку капітальних інвестицій, аналіз та шляхи підвищення
інвестиційної привабливості підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Писаренко І. А.
Керівник: Канцедал Н. А.
Рецензент: Любимов М. О.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	8
1.1. Економічний зміст та класифікація капітальних інвестицій.....	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	17
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	22
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	22
2.2. Облік капітальних інвестицій та відображення інформації у звітності.	28
2.3. Податкові аспекти обліку операцій з капітальними інвестиціями.....	36
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	40
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	40
3.2. Ретроспективний аналіз капітальних інвестицій та їх ефективності.....	46
3.3. Аналіз інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання та шляхи її підвищення.....	51
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Загальна інвестиційна активність в країні є індикатором економічного зростання, ефективності функціонування підприємницького сектора, в тому числі й розвитку діяльності окремих суб'єктів господарювання.

щодо здійснення капітальних інвестицій. Результатом реальних капітальних інвестицій є використання інноваційних технологій, внаслідок чого відбувається оновлення основних засобів, підвищення продуктивності виробничих потужностей, зниження енергомісткості виробництва, а також зниження рівня шкідливого впливу на навколишнє середовище.

Це створює умови для стабільного функціонування і розвитку діяльності підприємств у конкурентному ринковому середовищі, а відтак і стабілізації та розвитку економіки країни. Саме тому питання дослідження сучасних тенденцій у процесах капітального інвестування, а також їхнього впливу на зміну темпів зростання валового внутрішнього продукту та обсяги формування національного багатства завжди залишається в тренді наукових досліджень.

Необхідність інтенсивного нарощення обсягів капітальних інвестицій в Україні є в край важливим в умовах воєнного стану, а також задля оновлення суттєво зношених фізично та морально виробничих потужностей більшості підприємств.

Впровадження технічних і технологічних інновацій сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності національної економіки країни, особливо у післявоєнний період.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є теоретичне узагальнення методичних засад з обліку капітальних інвестицій та розробка рекомендацій з удосконалення їх обліку та аналізу інвестиційної привабливості господарюючих суб'єктів.

В межах даної роботи окрема увага приділена питанням облікового супроводу операцій, пов'язаних з ремонтами виробничої сільськогосподарської техніки, місця і значення капітальних інвестицій у таких операціях.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання: 1) уточнити поняття «капітальні інвестиції», «а також дослідити специфіку й особливості облікової термінології, що має властивість модифікуватися в епоху цифрових змін; 2) узагальнити актуальні нормативні документи, що врегульовують облік капітальних інвестицій; 3) визначити шляхи удосконалення методики обліку капітальних інвестицій та аналізу інвестиційної привабливості підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження теоретико-методичні засади обліку капітальних інвестицій господарюючих суб'єктів. Предметом дослідження є процеси документування та обліку операцій з капітальними інвестиціями досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) досліджено процедуру облікового відображення витрат на ремонт сільськогосподарської техніки щодо підтримання об'єкта в робочому стані. Встановлено, що поточний ремонт здійснюється з метою одержання очікуваних вигід від його майбутнього використання, тому їх включають до складу витрат звітного періоду. Разом з тим, витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта, що являють собою модифікацію, модернізацію, добудову, дообладнання, реконструкцію та інше) також приводять до збільшення майбутніх економічних вигід від використання об'єкта, кваліфікуються як капітальний ремонт;

2) деталізовано зміст статей витрат, що обліковуються на окремому аналітичному рахунку «Ремонтні виробництва» та розкрито методику їх відображення в обліку, в тому числі й щодо визнання та списання капітальних витрат, що обліковуються на субрахунку 152;

3) визначено альтернативні шляхи підтримки сільськогосподарських виробників в умовах низької інвестиційної активності або її повної відсутності, особливо, у воєнний час, а саме – використання аграрних розписок (товарних та фінансових).

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено загальний алгоритм відображення операцій з обліку витрат на ремонт основних засобів, провідна ідея якого ґрунтується на практичній ситуації, пов'язаній з обліком

витрат на ремонт зернової сівалки. Визначено підставу для використання рахунка 15 «Капітальні інвестиції» в таких операціях.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на засіданнях Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Полтава, 27 жовтня 2022 р.), ХІХ міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів (Черкаський державний технологічний університет, 30 листопада 2022 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 тези «Облікове відображення ремонтів виробничої сільськогосподарської техніки» та «Доходи операційної діяльності у контексті аграрних розписок: визнання та облік» у матеріалах конференцій, розміщених у відкритому доступі, зокрема в електронному репозитарії ПДАУ загальним обсягом 1,02 др. арк, авторський внесок – 0,51 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Економічний зміст та класифікація капітальних інвестицій

Будь-який бізнес-процес має на меті створення цінностей для зовнішніх та внутрішніх клієнтів. Будь-яка модель бізнесу містить такі елементи, як бізнес-процеси, організаційну структуру, інформаційні системи, ресурси та інформацію, цілі та показники бізнес-процесів. При цьому, невід'ємною складовою є витрати на впровадження нових технік, технологій, обладнання тощо. Адже якісно нові потреби споживачів спонукають суб'єктів підприємницької діяльності до активізації інноваційної діяльності. Конкурентоспроможність підприємств визначається його здатністю відповідати запитам, які визначає споживач. Тому функціонуваннямствами постає ключове завдання – задовольняти ціннісні очікування споживачів, забезпечуючи при цьому зручність, безперебійне багатоканальне просування товарів та послуг, прозорість, доступність, що потребує значної кількості ресурсів. Зміцнення виробничої діяльності можливе лише за умови поліпшення матеріально-технічної бази та зростання капітальних інвестицій.

Обсяг інвестицій в основний капітал підприємств та їх капітальні інвестиції є основними показниками, які характеризують інвестиційну діяльність підприємств. Характерними ознаками інвестиційних процесів на рівні держави є значні розбіжності між інвестиційними вкладеннями та інвестиційними потребами, погіршення відтворювальної та технологічної структури, обмежені можливості фінансування інвестицій з різних джерел [51].

Успішний розвиток економіки будь-якої держави залежить від ефективності реалізації інвестиційної політики суб'єктами господарювання, особливо в частині капітальних інвестицій в основні засоби та різні виробничі потужності. У табл. 1.1 проаналізовано динаміку та структуру капітальних

інвестицій за видами активів за 2017 – 2019 рр.

Таблиця 1.1

**Динаміка та структура капітальних інвестицій за видами активів
за 2017-2019 рр.**

Показники	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019 р. до 2017 р.	
	сума, млн. грн	у % до суми	сума, млн. грн	у % до суми	сума, млн. грн	у % до суми	+;-	%
Інвестиції у матеріальні активи:	397426,4	96,3	491164,7	93,3	563573,1	96,4	+166146,7	+41,8
житлові будівлі	51238,9	12,4	53247	10,1	55623,6	9,5	+4384,7	+8,6
нежитлові будівлі	57638,8	14,0	77364,5	14,7	89717,7	15,4	+32078,9	+55,7
інженерні споруди	75946,5	18,4	102199,5	19,4	131910,5	22,6	+55964	+73,7
машини, обладнання та інвентар	143588,9	34,8	174156,2	33,1	198709,5	34,0	+55120,6	+38,4
транспортні засоби	52703,3	12,8	63814,4	12,1	63319,1	10,8	+10615,8	+20,1
земля	1281	0,3	1360,5	0,3	1866	0,3	+585	+45,7
довгострокові біологічні активи	3295,5	0,8	3904,6	0,7	4101,2	0,7	+805,7	+24,4
інші матеріальні активи	11733,5	2,8	15118	2,9	18325,5	3,1	+6592	+56,2
Інвестиції у нематеріальні активи	15386,3	3,7	35177,1	6,7	20875,5	3,6	+5489,2	+35,7
з них								
програмне забезпечення та бази даних	7776,9	1,9	10719,9	2,0	9886,6	1,7	+2109,7	+27,1
права на комерцій-ні позначення, авторські та суміжні права тощо	5446,8	1,3	21744,6	4,1	7525,3	1,3	+2078,5	+38,2
Усього	412812,7	100	526341,8	100	584448,6	100	+171635,9	+41,6

Отже, аналіз динаміки капітальних інвестицій (рис. 1.1) за їх видами показав, що у 2019 році порівняно з 2017 роком, сума капітальних інвестицій за видами активів збільшилася на 171 млрд 635,9 млн. грн, або на 41,6 %. При цьому інвестиції у матеріальні активи зросли у 2019 році порівняно з 2017 роком на 166 млрд 146,7 млн грн, або на 41,8 %, у нематеріальні активи – на 5 млрд 489,2 млн грн, або на 35,7 %. У структурі капітальних інвестицій в активи переважає частка вкладень у матеріальні активи – в середньому 95,3 %, тоді як в нематеріальні активи відповідно 4,7 %.

В розрізі об'єктів активів, проведений аналіз дає можливість зробити наступні висновки: вартість капітальних інвестицій у житлові будинки зросла на 8,6 %, нежитлові будинки – на 55,7 %, інженерні споруди – на 73,7%,

машини, обладнання та інвентар – на 38,4 %, транспортні засоби – на 20,1 %, земля – на 45,7 %, довгострокові біологічні активи тваринництва – на 24,4 %, інші матеріальні активи – на 56,2 %.

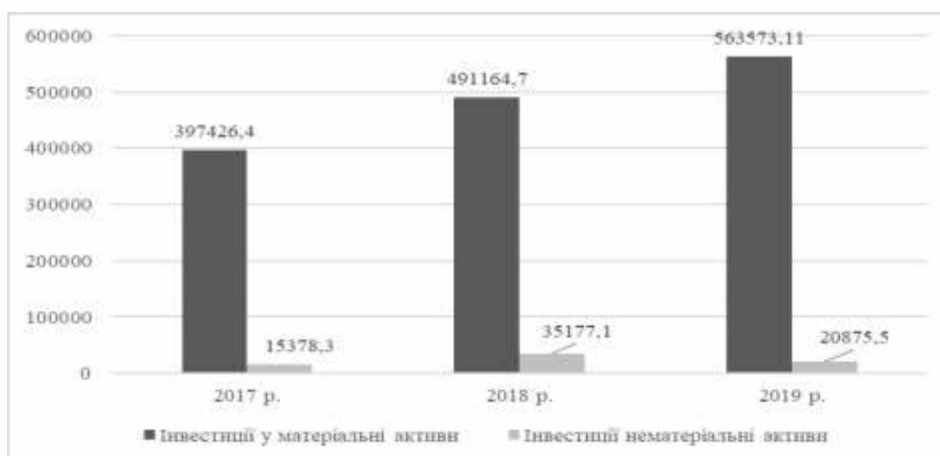

Рис. 1.1. Динаміка капітальних інвестицій в активи за 2017 – 2019 рр., млн. грн.

У структурі капітальних інвестицій у матеріальні активи переважає частка інвестицій у машини, обладнання та інвентар. Зокрема, у загальних капітальних інвестиціях у активи частка машин, обладнання та інвентарю склала у досліджуваних роках відповідно – 34,8 %, 33,1 % та 34 %. Структура капітальних вкладень в активи за 2019 р. представлено на рис. 1.2.

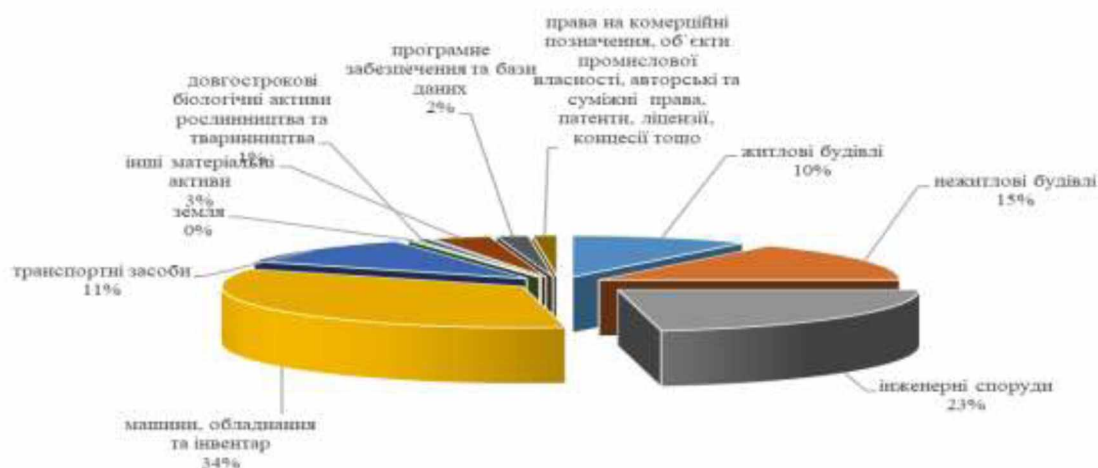

Рис. 1.2. Структура капітальних вкладень в активи за 2019 р., %

Дане дослідження проводиться на даних сільськогосподарського підприємства, тому доцільно проаналізувати динаміку капітальних вкладень у

сільське господарство в розрізі активів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Динаміка капітальних інвестицій за видами активів у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство

Види активів	2019 р.			2020 р.			Відхилення 2020 р. до 2019 р.	
	Сума, тис. грн.	У % до суми	У % до загальної вартості капітальних інвестицій	Сума, тис. грн.	У % до суми	У % до загальної вартості капітальних інвестицій	+,-	%
Обсяг капітальних інвестицій	59129469	100,0	9,5	50679695	100,0	10,0	-8449774	-14,3
У тому числі								
Інвестиції в матеріальні активи	57705489	97,6	9,6	49871904	98,4	10,3	-7833585	-13,6
з них								
будівлі житлові	138582	0,2	0,2	88038	0,2	0,3	-50544	-36,5
будівлі нежитлов	10310677	17,4	10,3	8821321	17,4	11,2	-1489356	-14,4
інженерні споруди	2752625	4,7	1,8	2012853	4,0	1,6	-739772	-26,9
машини, обланання та інвентар	28127680	47,6	14,2	25455516	50,2	15,7	-2672164	-9,5
транспортні засоби	9688160	16,4	14,7	7515287	14,8	15,0	-2172873	-22,4
земля	288015	0,5	12,9	275060	0,5	12,0	-12955	-4,5
довгострокові біологічні активи	5718102	9,7	95,3	4939477	9,7	94,1	-778625	-13,6
інші матеріальні активи	681648	1,2	3,3	674352	1,3	3,0	-7296	-1,1
Інвестиції в нема-теріальні активи	1423980	2,4	6,1	897791	1,6	3,6	-526189	-37,0
з них								
права на комерційні позначення, ав-торські та суміжні права тощо	41 713	0,1	0,5	15216	0,0	0,2	-26497	-63,5
програмне забезпе-чення та бази даних	46643	0,1	0,5	47983	0,1	0,4	+1340	+2,9

Отже, аналіз капітальних вкладень в активи сільського господарства показав, що сума інвестованих коштів зменшилася у 2020 році порівняно з 2019 роком на 8 млрд 449 млн 774 тис.грн, або на 14,3 %, при цьому сума інвестицій у матеріальні активи зменшилася на 7 млрд 833 млн 585 тис. грн, або на 13,6 %, у нематеріальні активи на 526 млн 189 тис. грн, або на 37 %. В розрізі суми капітальних вкладень в матеріальні активи спостерігається зниження по інвестуванню у: будівлі житлові на 50 млн 544 тис. грн, або на 36,5, будівлі нежитлові на -1 млрд 489 млн 356 тис. грн, або на 14,4 %, інженерні споруди - на 739 млн 772 тис. грн, або на 26,9, машини, обладнання та інвентар на 2 млрд

672 млн 164 тис. грн, або на 9,5, транспортні засоби на 2 млрд 172 млн 873 тис. грн, або на 22,4 %, земля – на 12 млн 955 тис. грн, або на 4,5 %, довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва на 778 млн 625 тис. грн, або на 13,6 %, інші матеріальні активи на 7 млн 296 тис. грн, або на 1,1 %. Щодо капітальних вкладень у нематеріальні активи, то витрати на придбання прав на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти тощо зменшилися на 26 млн 497 тис. грн, або на 63,5 %, програмне забезпечення та бази даних на 1 млн 340 тис. грн, або на 2,9 %.

У структурі капітальних інвестицій переважають капітальні інвестиції в матеріальні активи, станом на 2020 рік – 98,4 %, 2019 р. – 97,6 %. В розрізі активів переважають капітальні інвестиції у машини, обладнання, інвентар, станом на 2020 рік – 50,2 % та нежитлові будівлі – 17,4 %.

Досить цікавим є дослідження структури капітальних інвестицій у сільське господарство у капітальних інвестиціях активів по всіх видах діяльності. Встановлено, що обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство складає 10 % від загальних вкладень. При цьому в середньому у матеріальні активи сільського господарства вкладали в середньому 10 %, у нематеріальні – 4,9 %. В розрізі матеріальних активів велика частка капітальних інвестицій припадає на придбання (вирощування) ДБА, в середньому 94,7 %, що пояснюється специфікою діяльності, 15,7 % - частка інвестована у транспортні засоби, 15 % - у машини і обладнання.

Як показує проведений аналіз, обсяги капітальних інвестицій у сільське господарство залишаються на невисокому рівні у зв'язку з несприятливим інвестиційним кліматом та низкою проблем. Зокрема, до таких можна віднести недосконалість нормативної бази, нестабільність політичної ситуації, нерозвинутість фондового ринку, високе податкове навантаження, тиск, занижений рівень забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів та інші.

Купівля сільськогосподарськими підприємствами нової сільськогосподарської техніки та запчастин, автомобілів вантажних за потужністю, видами та марками у 2017-2020 році представлено у табл. 1.3.

**Купівля сільськогосподарськими підприємствами нової
сільськогосподарської техніки та запчастин, автомобілів вантажних за
потужністю, видами та марками у 2017-2020 рр.**

Найменування	Роки				Відхилення 2020 р. до 2017 р. %
	2017	2018	2019	2020	
Трактори всіх видів	3688	3105	2109	1976	-46,4
з потужністю менше 40 кВт	95	108	61	84	-11,6
з потужністю 40 - 60 кВт	323	257	187	170	-47,4
з потужністю від 60 - 100 кВт	1489	1320	817	738	-50,4
понад 100 кВт	1782	1420	1044	984	-44,8
Плуги	1786	1483	924	837	-53,1
Культиватори	2374	1828	1330	1101	-53,6
Борони	2740	2505	1974	1662	-39,3
Сівалки (без тукових)	2322	1718	1323	1188	-48,8
Розкидачі гною і добрив (включаючи сівалки тукові)	1398	1230	938	735	-47,4
Машини і пристрої для поливу	367	490	302	293	-20,2
Водяні насоси і насосні станції	696	874	764	573	-17,7
Сінокосарки	435	317	293	220	-49,4
Жатки валкові	1194	828	566	1240	+3,9
Прес-пакувальники, включаючи прес-підбирачі	296	259	181	171	-42,2
Комбайни зернозбиральні	1026	576	487	443	-56,8
Комбайни кукурудозбиральні	9	8	5	4	-55,6
Комбайни кормозбиральні	42	41	23	22	-47,6
Комбайни бурякозбиральні	10	13	-	-	-100,0
Молотарки	68	57	39	17	-75,0
Сортувальні і калібрувальні машини і механізми	132	116	86	66	-50,0
Машини для збирання овочів і баштанних культур	21	50	-	26	23,8
Машини для збирання плодів, ягід, винограду	4	9	-	-	-100,0
Зерноочисні машини	390	260	242	148	-62,1
Доїльні установки та апарати	222	106	198	217	-2,3
Очищувачі-охолоджувачі молока	87	94	81	78	-10,3
Молочні сепаратори	7	5	7	13	85,7
Інкубатори	3	-	-	-	-100,0
Машини і механізми для приготування кормів	221	183	195	155	-29,9
Роздавачі кормів для великої рогатої худоби	105	86	83	73	-30,5
Роздавачі кормів для свиней	58	21	46	27	-53,4
Транспортери для прибирання гною	334	329	326	335	0,3
Причепи та напівпричепи сільськогосподарські	1202	1217	923	845	-29,7
Автомобілі вантажні					
з дизельними та напівдизельними двигунами внутрішнього згоряння	703	513	500	453	-35,6
з поршневими двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням	26	26	14	7	-73,1

Аналіз динаміки придбання підприємствами сільськогосподарської техніки показав негативну тенденцію, кількість придбаної техніки у 2020 році різко знизилася порівняно з 2018 роком. Зокрема, кількість придбаної техніки зменшилася: по тракторах на 46,4 %, плугах -53,1 %, культиваторах – 53,6 %, боронах – 39,3 %, сівалках 48,8 %, розкидачах гною і добрив – 47,4 %, машинах

і пристроях для поливу - 20,2 %, водяних насосах і насосних станціях -17,7 %, сінокосарках -49,4 %, жатках валкових - 3,9 %, пресах-пакувальниках - 42,2 %, комбайнах зернозбиральних - 56,8 %, кукурудзозбиральних - 55,6 %, кормозбиральних - 47,6 %, бурякозбиральних - 100,0 %, молотарках - 75,0 %, зерноочисних машинах - 62,1 %, доїльних установках та апаратах - 2,3 %, очищувачах-охолоджувачах молока - 10,3 %, інкубаторів - 100,0 %, машинах і механізмах для приготування кормів - 29,9 %, роздавачах кормів для ВРХ - 30,5 %, роздавачах кормів для свиней - 53,4 %, причепах та напівпричепах сільськогосподарських - 29,7 %, автомобілях вантажних з дизельними двигунами - 35,6 %, з поршневіми двигунами - 73,1 %.

За досліджуваний період зростання відмічено по придбанню машин для збирання овочів і баштанних культур на 23,8 %, молочних сепараторів - 85,7 %, транспортерів для прибирання гною - 0,3 %.

Зазначимо, що до складу придбана сільськогосподарськими підприємствами техніка є різна за потужністю та виробниками. Наприклад, придбано трактори з потужністю менше 40 кВт – «Агромаш», «Беларус», «ХТЗ», «Foton», «Jinma», з потужністю від 40 до 60 кВт - «Агромаш», «Беларус», «Кий», «МТЗ», «ХТЗ», «ЮМЗ», «Foton»; з потужністю від 60 до 100 кВт – «Агротрон», «Агрофарм», «Беларус», «Кий», «МТЗ», «Carraro», «Case», «Claas», «Deutz-Fahr», «Fendt», «Foton», «John Deere», «Landini», «Massey Ferguson», «New Holland», «Same», «Ursus», «Valtra», «Zetor»; понад 100 кВт – «Беларус», «Кий», «Ярило», «ХТА», «ХТЗ», «Case», «Challenger», «Claas», «Deutz-Fahr», «Doppstadt Grizzly», «Fendt», «JCB Fasttrac», «John Deere», «Kirovets», «Lamborghini», «Landini», «Massey Ferguson», «New Holland», «Valtra», «Versitayl» та інші.

Придбані комбайни зернозбиральні представлені наступними марками – «Дніпро», «Дон», «Полісся», «Case», «Claas», «CR», «CS», «CX», «Fendt», «John Deere», «Lexion», «Massey Ferguson», «ТС», «Tucano», кормозбиральні – «Дон», «КПІ-Ф», «КРП-Ф», «Полісся», «Jaguar», «John Deere» та інші.

Зазначимо, що до складу придбана сільськогосподарськими

підприємствами техніка є різна за потужністю та виробниками. Наприклад, придбано трактори з потужністю менше 40 кВт – «Агромаш», «Беларус», «ХТЗ», «Foton», «Jinma», з потужністю від 40 до 60 кВт - «Агромаш», «Беларус», «Кий», «МТЗ», «ХТЗ», «ЮМЗ», «Foton»; з потужністю від 60 до 100 кВт – «Агротрон», «Агрофарм», «Беларус», «Кий», «МТЗ», «Carraro», «Case», «Claas», «Deutz-Fahr», «Fendt», «Foton», «John Deere», «Landini», «Massey Ferguson», «New Holland», «Same», «Ursus», «Valtra», «Zetor»; понад 100 кВт – «Беларус», «Кий», «Ярило», «ХТА», «ХТЗ», «Case», «Challenger», «Claas», «Deutz-Fahr», «Doppstadt Grizzly», «Fendt», «JCB Fastrac», «John Deere», «Kirovets», «Lamborghini», «Landini», «Massey Ferguson», «New Holland», «Valtra», «Versitayl» та інші.

Придбані комбайни зернозбиральні представлені наступними марками – «Дніпро», «Дон», «Полісся», «Case», «Claas», «CR», «CS», «CX», «Fendt», «John Deere», «Lexion», «Massey Ferguson», «TC», «Tucano», кормозбиральні – «Дон», «КПИ-Ф», «КРП-Ф», «Полісся», «Jaguar», «John Deere» та інші.

Ситуація погіршується перш за все з непомірним зростанням цін на сільськогосподарську техніку. В таких умовах досить складно говорити про покращення інвестиційної привабливості підприємств. Стара техніка зношується, вартість нової для більшості підприємств є зависокою, в результаті знижується ефективність виробництва, якість продукції, зростають витрати на виробництво продукції і т.д.

Ефективність і надійність функціонування бізнес-процесів залежить від якості облікової інформації. З метою організації бухгалтерського обліку на підприємствах та отримання повної, відповідної, своєчасної інформації проаналізуємо сутність категорії «капітальні інвестиції». У табл. 1.4 узагальнимо трактування категорії «капітальні інвестиції» на законодавчому рівні.

Отже, огляд нормативно-правових актів, дав змогу виділити основні характеристики категорії «капітальні інвестиції»: а) витрати на придбання основних засобів; б) витрати на придбання та виготовлення інших необоротних

матеріальних активів; в) витрати на придбання та створення нематеріальних активів; г) витрати на нове, додаткове будівництво та монтаж основних засобів; д) витрати на модернізацію основних засобів; е) витрати на реконструкцію основних засобів; є) витрати на капітальний ремонт, що призводить до збільшення економічних вигод;

Таблиця 1.4

Огляд нормативних джерел щодо формування інформації про капітальні інвестиції в бухгалтерському обліку

Нормативні джерела	Інформація про капітальні інвестиції
Наказ Держкомітету статистики України від 25.12.2009 р. № 494 [37]	Містить інформацію. Про порядок розрахунку індексу капітальних інвестицій та визначає капітальні інвестиції як інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів, термін служби яких перевищує один рік.
Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» [23]	Розкриває порядок оцінки майнових комплексів в розрізі майнового, дохідного, порівняльного підходів. В частині об'єкту дослідження містить інформацію при визначенні категорії, а саме: це інвестиції, що спрямовуються у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання, створення необоротних активів (включаючи необоротні матеріальні активи, призначені для заміни діючих, і устаткування для здійснення монтажу), авансові платежі для фінансування капітального будівництва
Податковий кодекс України [28]	Розкриває податкові аспекти операцій з капітальними інвестиціями, зокрема розділ «Податок на прибуток», «податок на додану вартість» та інші. У частині розкриття категорії ПКУ визначено капітальні інвестиції як сукупність господарських операцій, які передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм ПКУ
П(С)БО 7 «Основні засоби» [29]	Стандартом визначено основні засади формування в бухобліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні. У нормативному документі капітальні інвестиції трактуються як капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, до складу яких включають витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів, що здійснюються підприємством
П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [30]	Нормативний документ містить відомості про порядок формування інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в них. Стандарт визначає незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи як інвестиції на придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося
П(С)БО 16 «Витрати» [33]	В частині капітальних інвестицій визначає методологічні засади формування в бухобліку інформації про витрати, які пов'язані з первісним визнанням справедливої вартості БА і змінами, пов'язаними із сільгоспдіяльністю та з первісним визнанням сільгосппродукції
П(С)БО 15 «Доходи» [32]	В частині капітальних інвестицій визначає порядок формування в бухобліку інформації про доходи від первісного визнання справедливої вартості БА і змінами, пов'язаними із сільгоспдіяльністю
П(С)БО 9 «Запаси» [31]	Щодо обліку капітальних інвестицій цінною є інформація про порядок розкриття у фінансовій звітності інформації про списання запасів на незавершені роботи за будівельними контрактами
П(С)БО 30 «Біологічні активи» [34]	Відображає засади формування в бухобліку інформації про довгострокові біологічні активи і про одержані додаткові біологічні активи в процесі їх перетворень
П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [35]	Відображає засади формування в бухобліку інформації про інвестиційну нерухомість

Оскільки капітальні інвестиції займають «левову» частку загальної суми інвестицій, то це свідчить про необхідність створення сприятливого клімату для залучення цього виду інвестицій, а також удосконалення законодавчо-нормативної бази інвестиційної діяльності.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Ефективність капітальних вкладень пов'язана з економічними результатами діяльності підприємств і господарською доцільністю їх здійснення.

Прийняття фахівцями підприємств стратегічних рішень в частині управління капітальними інвестиціями залежить від своєчасної, достовірної обліково-аналітичної інформації. Джерелом такої інформації є бухгалтерський облік. Надання користувачам необхідної інформації безпосередньо залежить від його якості. Проблемам обліково-аналітичного забезпечення управління витратами у капітальні інвестиції присвячена значна кількість наукових робіт.

Опрацювавши фахові видання, наразі можемо виділити питання, що розглядаються у частині обліку капітальних інвестицій та зробити висновок – чи було розкрито наведені питання, поставленні науковцями. Систематизуємо всі отримані дані у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Опрацювання фахових видань з обліку капітальних інвестицій

Автор	Мета дослідження	Результат
1	2	3
Бегун А.П. [1]	запропоновані варіанти вирішення проблемних моментів обліку капітальних інвестицій	1. Для подолання інертність економічної роботи на підприємствах більш активно впроваджувати сучасні досягнення стратегічного управління. 2. Ефективність здійснення капітальних інвестицій безпосередньо залежить від вибору інвестиційного проекту, якості його реалізації.
Бондар М. І. [2]	побудова моделей функціонування системи бухобліку капінвестицій, обґрунтування методичних рішень з організації їх бухобліку	1. Для цілей бухгалтерського обліку доцільно використовувати термін - капітальні вкладення, тоді як у формах фінансової звітності, зокрема у Балансі (Звіті про фінансовий стан) - незавершені капітальні вкладення

1	2	3
Гавриловський О.С. [3]	озробка шляхів удосконалення методики обліку інвестиційної діяльності	<p>1. Розробка форм відомостей аналітичного обліку капітальних інвестицій для покращення обліково-аналітичного забезпечення управління ними.</p> <p>2. Розробка тестів вивчення системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю інвестиційної діяльності (в тому числі капітальних інвестицій), програми перевірки та робочі документи аудитора. Представлені форми робочих документів аудитора можуть бути використані зовнішніми і внутрішніми контролерами для проведення аудиторської перевірки.</p>
Кравченко, О. В., Овчарова, Н. В., Бага, А. В., Кравченко, Д. О. [12]	Узагальнення та систематизація проблем організації бухобліку капітальних інвестицій, визначення напрямків її вдосконалення	<p>1. Науково обґрунтовано класифікацію капітальних інвестицій для належної організації їх обліку та контролю. Зокрема, за структурою (репродуктивною, технологічною) призначенням, галузевими особливостями, за методами виконаної роботи, ступенем готовності, джерел.</p> <p>2. В Наказі про облікову політику підприємства необхідно зазначити: 1) об'єкти обліку; 2) класифікацію; визнання та оцінку; 3) порядок документального оформлення операцій з капітальними інвестиціями; 4) порядок проведення інвентаризації капітального будівництва та витрат на поліпшення необоротних активів; 5) порядок організації внутрішнього контролю; 6) порядок відображення інформації у фінансовій звітності</p>
Ночовна Ю. О. [21]	виявлення невирішених, дискусійних проблем в частині обліку капітальних інвестицій на підставі узагальнення останніх дисертаційних досліджень	<p>1. Виокремлено низку дискусійних проблем в організації бухобліку капітальних інвестицій. Зокрема, вони пов'язані з невизначеністю природи категорійного апарату, відсутністю ознак класифікації та чітких критеріїв визнання, недосконалістю методів оцінки капітальних інвестицій, застарілою інформативністю первинних документів та реєстрів з обліку капітальних інвестицій («морально застаріла» структура та зміст показників); невідповідністю методики обліку капітальних інвестицій інформаційним потребам користувачів управління, недостатню методичних підходів у частині обліку капітальних інвестицій у поліпшення необоротних активів, неузгодженістю звітності підприємства щодо розкриття інформації тощо.</p> <p>2. На думку автора, капітальні інвестиції необхідно визнати окремим об'єктом бухгалтерського обліку.</p> <p>3. Для організації бухгалтерського обліку капітальних інвестицій доцільно розробити нормативно-правові документи, зокрема Методичні рекомендації з їх обліку</p>
Осмятченко В. О., Ізмайлов, Я. О., Пінчук К. С. [25]	узагальнення шляхів удосконалення обліку й оподаткування капітальних інвестицій у будівництво та поліпшення об'єктів	<p>1. Категорію «капітальні інвестиції» розуміти як вкладення (або витрати) майнових, інтелектуальних цінностей, акумульованих з різних джерел, на здійснення господарської діяльності з метою досягнення корисного ефекту.</p> <p>2. Підвищити інформативність у частині структури та місця виникнення витрат, джерел формування та напрямів використання коштів для прийняття ефективних управлінських рішень, підвищення контролю з боку управлінського персоналу</p>
Остапчук Т. П. [26]	обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка рекомендацій щодо удосконалення обліку капітальних інвестицій	<p>1. З економічної точки зору капітальні інвестиції доцільно розглядати як внутрішні інвестиції підприємства в основний капітал, якими можуть бути - капбудівництво та придбання основних засобів, інших необоротних активів, витрати на поліпшення об'єктів основних засобів.</p> <p>2. В системі бухгалтерському обліку капітальні інвестиції доцільно розглядати як об'єкти бухгалтерського обліку та інвестиційної діяльності.</p>

1	2	3
		<p>3. Для відповідності капітальних інвестицій їх економічному змісту витрати на їх здійснення доцільно обліковувати в розрізі процесів придбання, виробництва та реалізації. В процесі придбання витрати капіталізуються, на стадії виробництва здійснюється рекапіталізація витрат, реалізації – їх декапіталізація.</p> <p>4. Розроблено схему організації бухгалтерського (в частині аналітичного) обліку, алгоритм моделювання кошторису витрат на проведення капітальних інвестицій</p>
Пилипенко Л.М., Ємець З.Р. [27]	дослідження питань щодо визнання й оцінки капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку підприємств, виокремлення пропозицій їх вирішення	<p>1. На думку автора, виходячи з специфіки капітальних інвестицій, їх оцінка повинна здійснюватися за витратним підходом. Оскільки: 1) на капітальні інвестиції не нараховують знос (амортизацію), тому поняття залишкової вартості для них є не характерним; 2) капітальні інвестиції це об'єкти проміжної ланки створення повноцінних активів, тобто вони не генерують економічні вигоди; 3) відновна вартість для капітальних інвестицій поняття незастосовне, оскільки потреба у відновленні виникає лише щодо повноцінних активів.</p> <p>2. Позитивного впливу на показники оцінювання фінансово-майнового стану підприємств можна досягти за рахунок збільшення вартості капітальних інвестицій в частині капіталізації фінансових витрат (рахунок 95).</p>
Сергеева Н. В. [45]	уточнення порядку оцінки капітальних інвестицій та їх обліку з врахуванням галузевих особливостей	<p>1. Підхід щодо трактування капітальних інвестицій як витрати, можна вважати неправильним. На думку автора, капітальні вкладення є інвестиціями, а отже ведуть до збільшення первісної (балансової) вартості активів.</p> <p>2. Встановлено та узагальнено загальні умови ідентифікації капвкладень для полегшення роботи бухгалтера при здійсненні вибору: віднести витрати до поточних витрат чи до капітальних.</p> <p>3. При оцінці (бухгалтерська, ринкова) об'єктів капінвестицій необхідно враховувати галузеві особливості, а також специфічні, організаційні, технологічні.</p>
Ткач І.В. [50]	дослідження обліку джерел фінансування капітальних вкладень в енергопостачальних компаніях	<p>1. Рекомендовано перейменування рахунку 09 (Амортизаційні відрахування) на «Джерела фінансування капітальних вкладень». Збільшення залишку на вказаному позабалансовому рахунку відображається в розрізі джерел фінансування - нарахування амортизації, розподіл прибутку на фінансування капітальних вкладень, залучення інвестицій на фінансування, отримання кредитів та позик на фінансування, отримання коштів від реалізації та/або ліквідації необоротних активів, отримання коштів із державного або місцевого бюджетів. Тоді як зменшення залишку обліковується одночасно із здійсненням капітальних вкладень.</p>

В результаті дослідження авторських підходів з питань удосконалення обліку капітальних інвестицій вважаємо, що найбільш цінними є наступні пропозиції авторів:

- неоднозначність бухгалтерських категорій не є новиною у роботі бухгалтера. У частині обліку капітальних інвестицій такими категоріями є капітальні «вкладення» та/або «інвестиції». Це є наслідком неточності в

законодавчо-нормативних актах. Адже 1) немає чіткого визначення поняття «інвестиції»; 2) не окреслено класифікаційні ознаки капітальних інвестицій для розмежування різних видів інвестицій; 3) використання бухгалтерського рахунку 15 не дозволяє визначати повну собівартість об'єктів необоротних активів, які придбаються, виготовляються, створюються; контролювати за простим або розширеним відтворенням виробництва; визначити визначити вартість об'єктів, які безоплатно передані підприємству, внесені до зареєстрованого (пайового) капіталу, виявлені при інвентаризації як лишки [2];

- при здійсненні операцій з капітальними інвестиціями, фахівцями підприємств необхідно врахувати критерії розмежування нерухомості, яка використовується в операційній та інвестиційній діяльності. Автором виокремлено загальні риси, що притаманні всім активам: достовірно визначена вартість; ймовірність одержання у майбутньому економічних вигід; можливість здійснення управління активом; вигодами і ризиками від активу володіє підприємство. Уточнено умови ідентифікації капінвестицій: зміна (оновлення) основних частин об'єкта; продовження строку експлуатації; удосконалення технічних характеристик; зростання вартості (балансової) об'єкта на понад 50% [45];

- для забезпечення контролю за збереженням майна підприємств при здійсненні інвестиційної діяльності потрібна організація обліку створення і використання відтворюваного фонду необоротних активів та капінвестицій в орендовані основні засоби [26];

- при обліку капітальних інвестицій важивості набуває організація аналітичного обліку, тому для відображення відтворювальної, технологічної структури, елементів витрат та ведення пооб'єктного обліку в обліку капітальних інвестицій доцільно відкривати рахунки третього, четвертого та інших порядків [3];

- для відображення інформації про капітальні інвестиції в формах фінансовій звітності назву статті активу балансу “Незавершене будівництво” доцільно змінити на “Незавершені капітальні інвестиції” для усунення

обмежень щодо об'єктів відображення [3];

- рекомендовано використовувати вдосконалений реєстр бухгалтерського обліку - Відомість аналітичного обліку капітальних інвестицій. Цінність зазначеного реєстру пояснюється його інформативністю: 1) інформація у розрізі окремих об'єктів; 2) формування в підсумку первісної вартості об'єктів основних засобів, що вводяться в експлуатацію [3];

- авторами здійснено систематизацію методик оцінки та обліку об'єктів капбудівництва та поліпшення необоротних активів при формування їх первісної вартості за МСФЗ виходячи з способів будівництва та поліпшення. На державному рівні необхідно запровадити зміни підходів до податкової політики регулювання інвестиційних вкладень у будівництво та поліпшення необоротних активів [25];

- визнання капітальних інвестицій в бухобліку повинно базуватися на основних умовах: час (не завершений процес розпочатого інвестування); контроль (підприємством прослідковується процес капітального інвестування, а також проміжні результати в матеріальній (нематеріальній) формі); вартість (результати як проміжні, так і безпосередньо процес капітального інвестування мають достовірну оцінку); економія (є впевненість, в отриманні активу (об'єкт капітального інвестування), який принесе підприємству економічні вигоди в майбутньому) [27];

- планування та розрахунок ефективності майбутніх інвестиційних проектів доцільно проводити з використанням сценарного підходу та імітаційних фінансових моделей. Зокрема, COMFAR використовується для розрахунку фінансових показників, таких як чистий дисконтований прибуток, прибуток на акціонерний капітал, внутрішня норма прибутковості тощо; пакет PROPSPIN ототожнює собою інформаційну систему попередньої оцінки проектів; програмні продукти фірми «Альт» утворюють необхідний пакет програм для фінансового менеджменту, куди входять системи: 1) «Альт-фінанси»; 2) «Альт-план»; 3) «Інвест» [1].

суму 2 млн 280 тис. грн, кукурудзи на зерно – 133780 ц на суму 55 млн 61 тис. грн, бобів сої – 4162 ц на 4 млн 517 тис. грн;

- у 2019 р. кількість реалізованої продукції: кукурудзи на зерно – 129854 ц на суму 42 млн 931 тис. грн, бобів сої – 22435 ц на 16 млн 239 тис. грн;

- у 2020 р. кількість реалізованої продукції: кукурудзи на зерно – 151796 ц на суму 70 млн 99 тис. грн, бобів сої – 16717 ц на 19 млн 934 тис. грн;

- у 2021 р. кількість реалізованої продукції: кукурудзи на зерно – 28253 ц на суму 14 млн 735,6 тис. грн, бобів сої – 4048 ц на 5 млн 252,9 тис. грн, соняшнику – 11673 ц на суму 21 млн 162,4 тис. грн;

В процесі дослідження організаційної структури управління на ТОВ «XXX», можемо зробити висновок, що підприємство діє на лінійною організаційною структурою. У своєму складі ТОВ «XXX» має: генерального директора, заступника директора, директора по виробництву, головного бухгалтера, економіста, начальника цеху та основних і допоміжних робітників для виконання основних видів робіт у процесі діяльності (рис. 2.1).

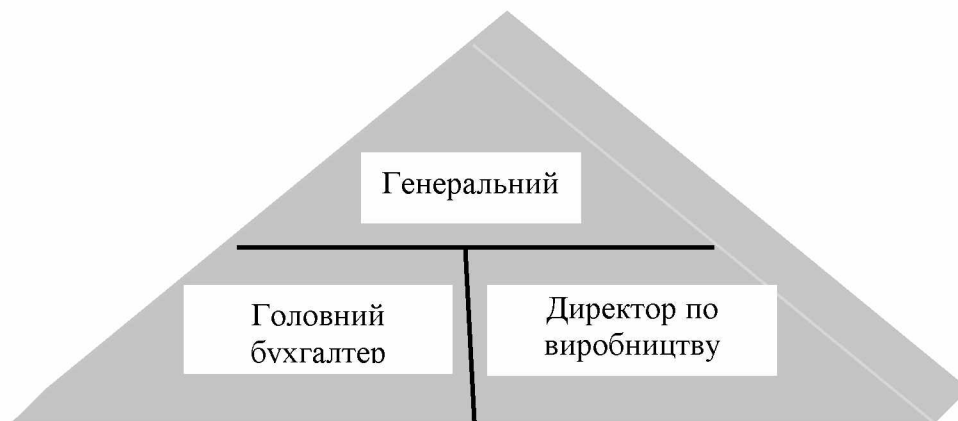

Рис. 2.1. Керівництво ТОВ «XXX»

Структура господарства будується з використанням специфічних виробничих підрозділів – відділків, рослинницьку і тракторну бригаду для забезпечення функціонування основних галузей сільськогосподарського виробництва. Організаційну структуру ТОВ «XXX» зобразимо схематично (рис. 2.2).

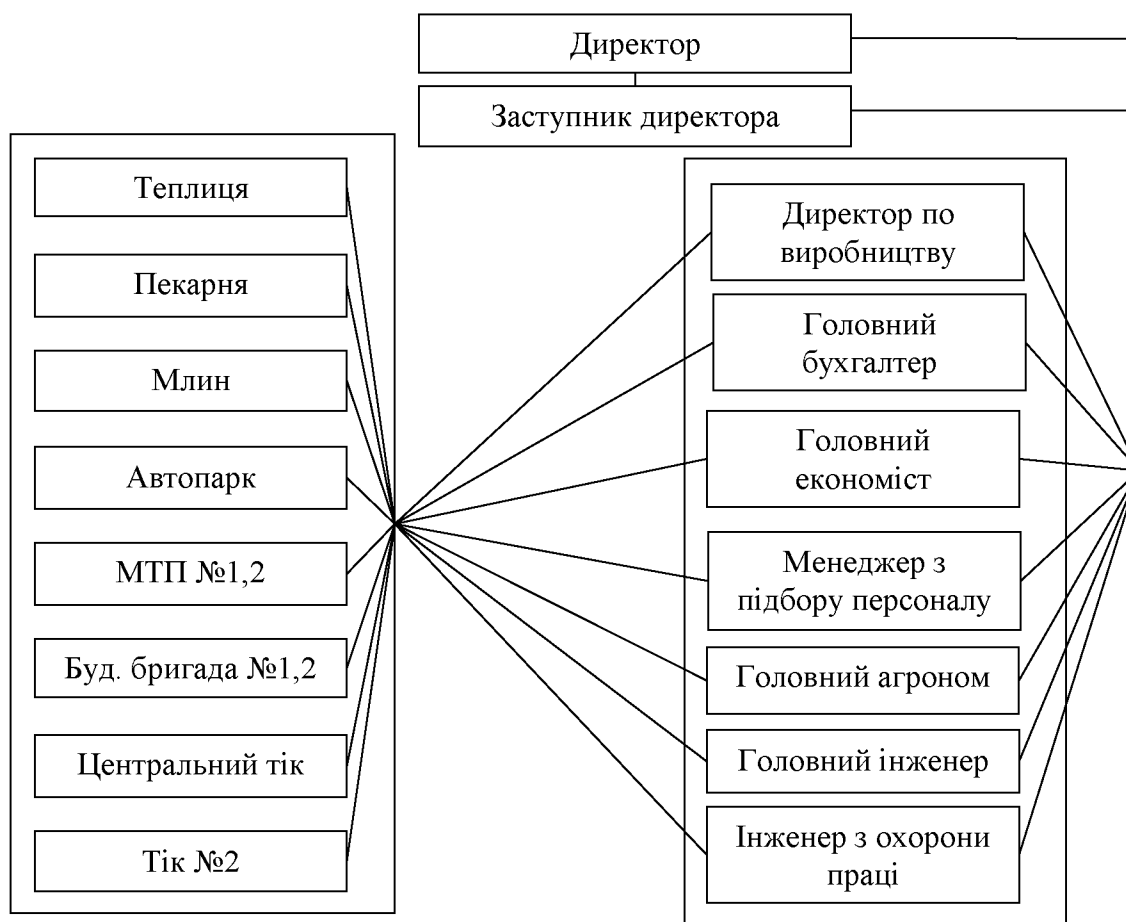

Рис. 2.2. Організаційна структура ТОВ «XXX»

ТОВ «XXX» здійснює облік результатів своєї роботи, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік у встановленому порядку і несе відповідальність за його достовірність. Відповідальність за стан обліку і своєчасне подання звітності несе генеральний директор підприємства або за рішенням власника – інша посадова особа підприємства.

Бухгалтерія є структурним підрозділом ТОВ «XXX», яка створюється, реорганізується та ліквідується наказом генерального директора підприємства – Миленком Володимиром Миколаєвичем.

У своїй діяльності співробітники бухгалтерії керуються чинним законодавством України, Статутом, посадовими інструкціями працівників, розпорядженнями керівника підприємства, фінансового директора.

Керівник підприємства створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма

підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «XXX» створено бухгалтерію на чолі з головним бухгалтером – Ярошенко Любов Іванівною.

Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії ТОВ «XXX» проводиться відповідно Положення про бухгалтерію. Для досліджуваного підприємства характерною є лінійна структура (рис. 2.3).

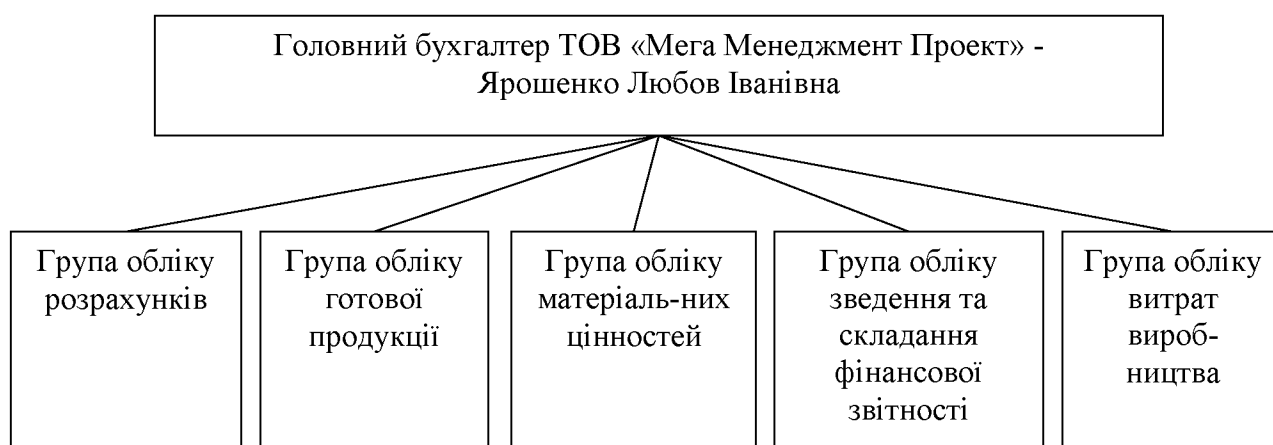

Рис. 2.3. Лінійна структура бухгалтерії ТОВ «XXX»

Бухгалтерський облік підприємств, в тому числі і в ТОВ «XXX», як важливе інформаційне джерело для управління та вимог користувачів, повинен бути відповідно організований. Така організація обліку на підприємстві передбачає розробку облікової політики.

Згідно з вимогами Закону України про бухгалтерський облік основні правила, принципи, процедури, які використовуються суб'єктами господарювання для ведення обліку та складання звітності - це облікова політика. Її призначення:

1. Впорядкування облікового процесу ТОВ «XXX».
2. Методологічне та методичне відображення майна ТОВ «XXX», здійснених господарських операцій, результатів діяльності.
3. Планомірне та цілеспрямоване відображення фактів у бухгалтерському

обліку ТОВ «XXX».

4. Забезпечення ефективності обліку.

Облікова політика ТОВ «XXX» базується на принципах організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Кожне підприємство, спираючись на згаданий Закон України та положення (стандарти) бухгалтерського обліку, самостійно визначає свою облікову політику, яку повинно застосовувати постійно, тобто із року в рік упродовж усього періоду діяльності. Зміни в облікову політику можна вносити у таких випадках:

- зміна статутних вимог (з'являється новий учасник товариства, що супроводжується зміною переліку пов'язаних осіб);
- вводяться нові або скасовуються діючі методи, процедури - при зміні вимог органів, які затверджують П(С)БО;
- зміни, які вносяться супроводжуються достовірним відображенням подій чи операцій у фін звітності підприємства (якщо можна застосувати точніший метод обліку).

Зазначимо, що у ТОВ «XXX» зміни облікової політики не вносилися.

На досліджуваному підприємстві розроблений головним бухгалтером та затверджений керівником підприємства наказ про облікову політику.

Важливим аспектом формування наказу про облікову політику є розкриття методики ведення обліку окремих фактів господарської діяльності.

В наказі про облікову політику в частині обліку надходження основних засобів відображають усі принципові питання, відповідальність за визначення яких, згідно з законодавством, покладена на генерального директора ТОВ «XXX».

Організація бухобліку надходження основних засобів - це цілісна, єдина система взаємопов'язаних способів і методів обліку. Вони охоплюють комплекс облікових процедур з виявлення, реєстрації, узагальнення, зберігання та передачі інформаційних потоків.

Наказ про облікову політику обов'язково повинен містити розділ про облік основних засобів, в якому зазначені основні принципи організації обліку

основних засобів та нарахування амортизації на підприємстві (рис. 2.4).

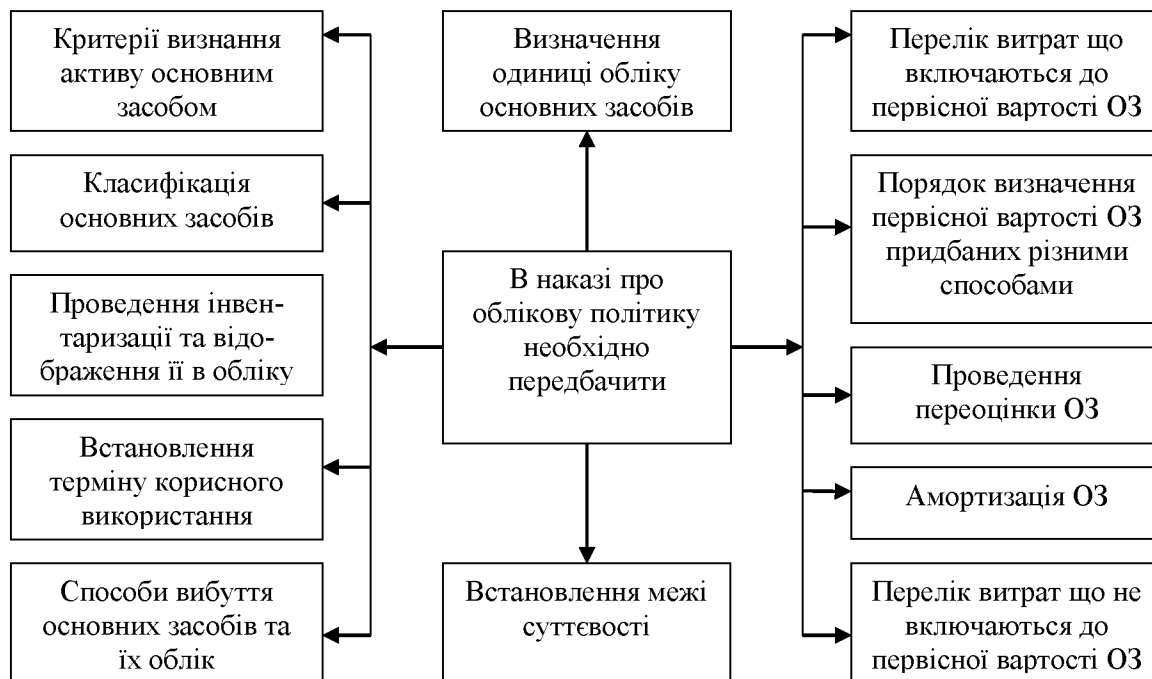

Рис. 2.4. Елементи облікової політики в частині обліку основних засобів

Для кожного структурного підрозділу облікового апарату, внесеного у функціональну сітку, потрібно скласти перелік посад облікових працівників, які належать до цієї групи, зазначивши їх основні функції відповідно до посадових характеристик.

Такий перелік називається технологічною картою (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Технологічна картка бухгалтера з обліку необоротних активів

Технологічна група робіт	Операційні процедури
Підготовка та фіксація інформації	Підготовка та фіксація первинних даних з обліку необоротних активів на машинних носіях
Передавання із структурних підрозділів для обробки у бухгалтерію	Контроль первинної інформації з обліку необоротних активів та корекція її Передавання первинних даних на АРМ бухгалтера з обліку необоротних активів Одержання інформації з АРМ і створення в разі потреби документування господарських операцій з обліку необоротних активів Контроль та аналіз одержання первинної інформації з обліку необоротних активів Формування інформаційної бази АРМ бухгалтера
Систематизація й узагальнення облікової інформації на рахунках за видами ресурсів, а також контролю й аналізу добутих результатів	Систематизація й узагальнення первинної інформації на рахунках за видами ресурсів Систематизація й узагальнення первинної інформації, що формується в суміжних ділянках обліку та підсистем Формування і корекція нормативно-довідкової інформації з обліку необоротних активів

Технологічна група робіт	Операційні процедури
	Формування і порівняння результатів у структурних підрозділах та за видами ресурсів Контроль і аналіз систематизації Формування інформації поточного і підсумкового обліку необоротних активів Використання облікової інформації з обліку необоротних активів Формування залишків на рахунках обліку необоротних активів Формування носія з поточного і підсумкового обліку до архівного зберігання Перевірка правильності і відповідності добутої поточної і підсумкової інформації

Таким чином, впровадження технологічних карт дає змогу позбутися зайвих документів і операцій, визначити межі відповідальності за проведення операцій, розробити алгоритм для подальшої автоматизації операцій, створити передумови для структурної перебудови бухгалтерської служби підприємства.

2.2. Облік капітальних інвестицій та відображення інформації у звітності

Облік капітальних інвестицій ТОВ «XXX» пов'язаний з будівництвом, надходженням основних засобів та нематеріальних активів. Послідовність розв'язання завдань обліку основних засобів та схему інформаційних зв'язків представлено на рис. 2.5.

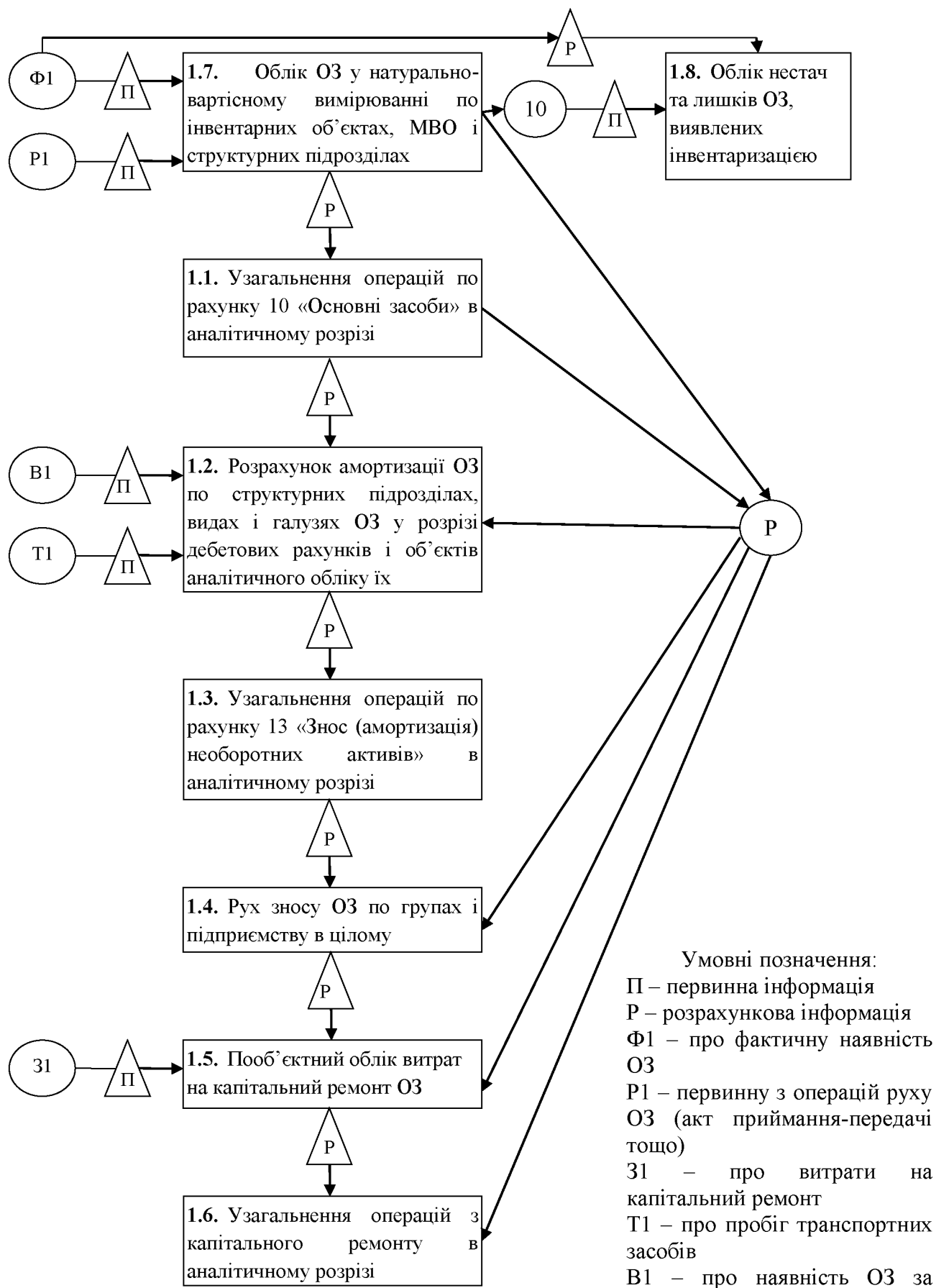

Рис. 2.5. Схема інформаційних зв'язків і послідовності розв'язання завдань обліку основних засобів

Формування облікової інформації про рух об'єктів основних засобів здійснюється за стадіями.

Перша стадія пов'язана з організаційними аспектами побудови обліку основних засобів. Наприклад, визначення елементів у Наказі про облікову політику, вибір первинних документів або розробка власних побудова графіків документообігу, затвердження посадових інструкцій тощо.

На другій стадії здійснюється спостереження, фіксування та документування операцій. Первинний документообіг по капітальних інвестиціях умовно можна розділити на 2 рівні: перший рівень – це формування первісної вартості окремих об'єктів капітального інвестування, другий – введення їх в експлуатацію.

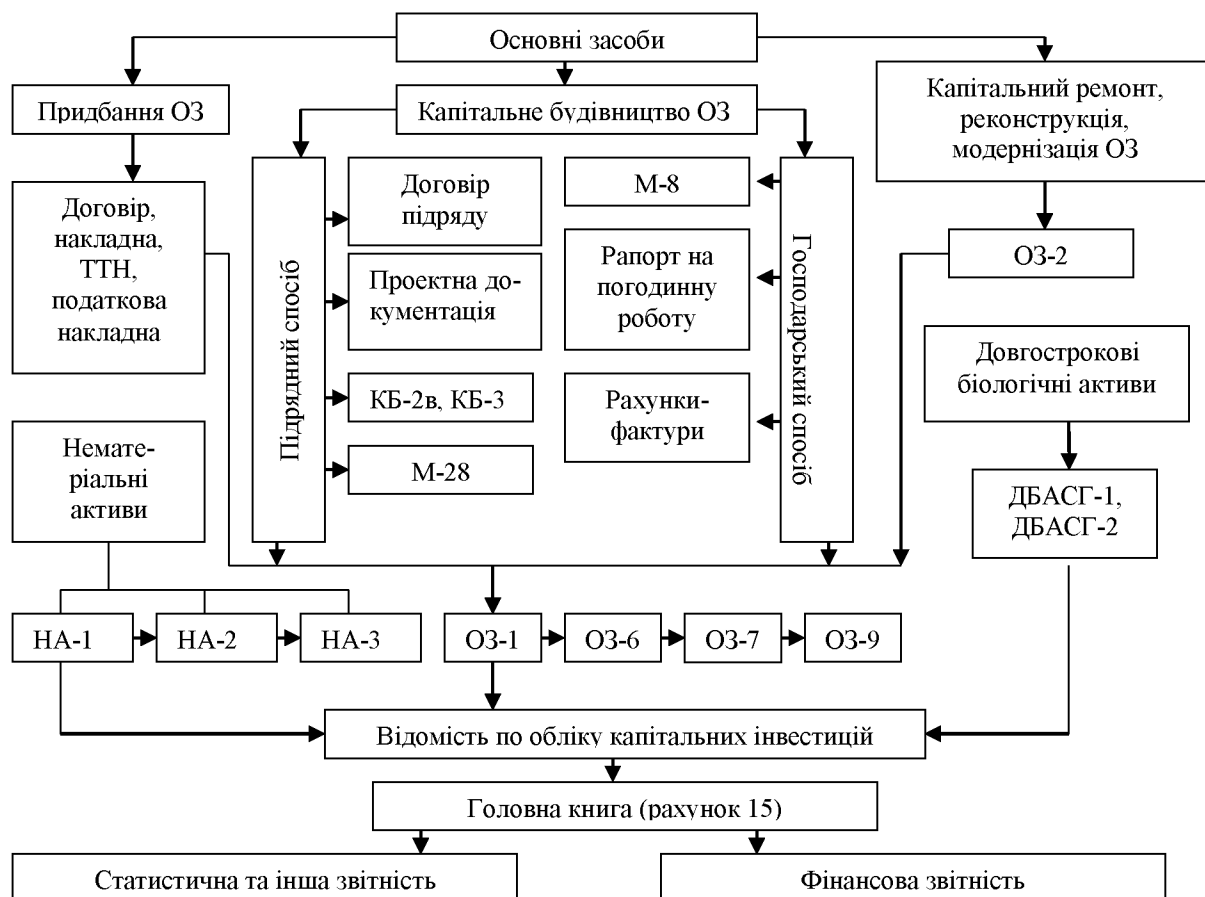

Рис. 2.6. Інформаційні потоки в первинному обліку капітальних інвестицій

Стадія 3 пов'язана з систематизацією та групуванням облікової інформації, відображення їх в системі рахунків бухгалтерського обліку,

накопичення облікової інформації в регістрах обліку та узагальнення облікових даних.

Для узагальнення облікової інформації у ТОВ «ХХХ» використовується програма «1С: Бухгалтерія 8.2».

Довідкова інформація про об'єкти основних засобів і необоротні матеріальні активи у програмі зберігається у довідниках і поставлених їм у відповідність регістрах відомостей. Інформація про господарські операції та зміни стану облікових об'єктів відображається у регістрах накопичення. Перелік об'єктів основних засобів зберігається в довіднику «Основні засоби» (рис. 2.7).

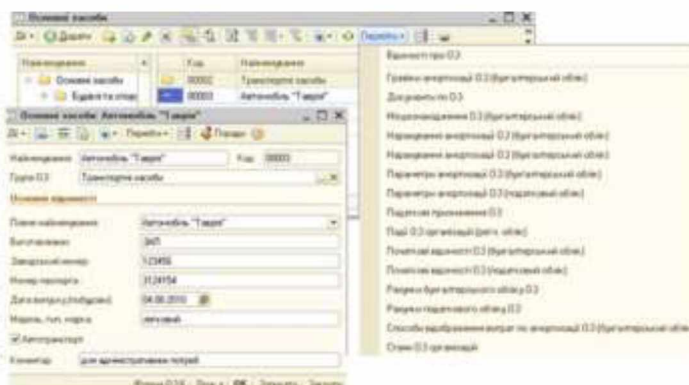

Рис. 2.7. Вікно довідника «Основні засоби»

Об'єктом аналітичного обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів на підприємстві є окремий об'єкт. Дана інформація зберігається в регістрі відомостей «Місцезнаходження ОЗ» (команда меню «Операції») (рис. 2.8).

Регистратор	Номер рядка	Активні...	Період	Основний засіб
Введення початкових залишків 00000000002 від 31.12.2012...	1	✓	31.12.2012..	Адміністративна будівля
Введення початкових залишків 00000000002 від 31.12.2012...	2	✓	31.12.2012..	Зернохвищце
Введення початкових залишків 00000000002 від 31.12.2012...	3	✓	31.12.2012..	Гараж
Введення початкових залишків 00000000002 від 31.12.2012...	4	✓	31.12.2012..	Пекарня
Введення початкових залишків 00000000002 від 31.12.2012...	5	✓	31.12.2012..	Комора
Введення початкових залишків 00000000003 від 31.12.2012...	1	✓	31.12.2012..	Автомобіль "Таврія"
Введення початкових залишків 00000000003 від 31.12.2012...	2	✓	31.12.2012..	Автомобіль ГАЗ-53
Введення початкових залишків 00000000003 від 31.12.2012...	3	✓	31.12.2012..	Комп'ютер
Введення в експлуатацію ОЗ 00000000002 від 15.01.2013 0...	1	✓	15.01.2013..	Хлібопекарське обладнання
Введення в експлуатацію ОЗ 00000000001 від 15.01.2013 1...	1	✓	15.01.2013..	Трактор МТЗ-82

Рис. 2.8 Вікно регістру відомостей «Місцезнаходження ОЗ»

Загальна схема автоматизації обліку основних засобів з використанням програми «1С:Підприємство 8.2» представлено на рис. 2.9.

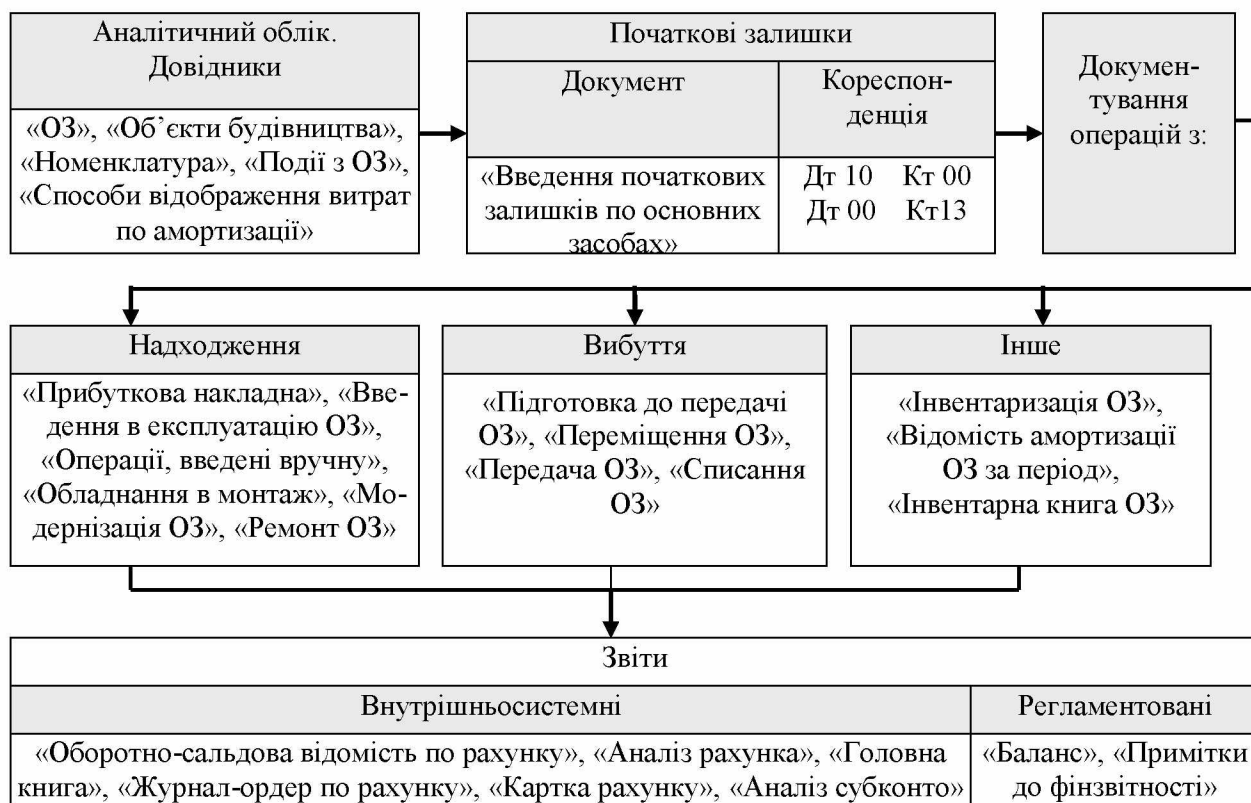

Рис. 2.9. Послідовність автоматизації обліку основних засобів з використанням програмного продукту «1С: Підприємство 8.2»

Облік капітальних інвестицій ТОВ «XXX» ведуть на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Дебет – це фактичні витрати по капітальним інвестиціях, Кт – оприбуткування об'єктів у склад основних засобів або списання витрат. На кінець звітного періоду на рахунку 15 може бути дебетовий залишок, який показує вартість незакінчених будівельних робіт, операцій по придбанню основних засобів та інші. Зокрема, у ТОВ «XXX» на кінець досліджуваних років обліковується залишок незавершених капітальних інвестицій у формі будівництва: у 2018 р. – 2 млн 798,1 тис. грн, у 2019 та 2020 рр. – 2 млн. 742,1 тис.грн.

Аналітичний облік витрат на капітальні інвестиції ТОВ «XXX» ведуть по об'єктах будівництва та придбання необоротних активів. Розглянемо на прикладі порядок відображення придбання (створення) необоротних активів.

Основні засоби надходять в основному на ТОВ «XXX» шляхом придбання за грошові кошти, порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку придбання основних засобів ТОВ «XXX» за гроші

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Вихідні дані: Вартість активу 24 000 грн (з ПДВ), вартість послуг транспортної організації з доставки 1800 грн (з ПДВ), витрати на встановлення, монтаж, налагодження сторонньою організацією 1500 грн (з ПДВ), Заробітна плата з нарахуваннями ЄСВ власним працівникам 400 грн, вартість власних матеріалів, використаних при встановленні 1200 грн			
Перераховано аванси:			
- постачальнику активу (з відображенням податкового кредиту з ПДВ)	371	311	24 000
	641	644	4000
- транспортній організації (з відображенням податкового кредиту з ПДВ)	371	311	1800
	641	644	300
- підприємству, яке здійснює встановлення, монтаж, налагодження (з відображенням податкового кредиту з ПДВ)	371	311	1500
	641	644	250
Оприбуткування активу	15	631	20 000
	644	631	4 000
Відображено послуги транспортної організації	15	631	1500
	644	631	300
Витрати на встановлення, монтаж, налагодження	15	631	1250
	644	631	250
Нарахована заробітна плата і єдиний соціальний внесок	15	65, 661	400
Відображено використання власних матеріалів при встановленні	15	201	1 200
Введення активу в експлуатацію 20000+1500+1250+400+1200	10	15	24350
Відображено залік заборгованості	631	371	27300

Незалежно від способу будівництва (господарського чи підрядного) всі витрати на зведення об'єкта основних засобів ТОВ «XXX» обліковують на рахунку 151 «Капітальне будівництво», 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів». Після введення в експлуатацію, всі витрати, які були пов'язані з будівництвом та накопичені на цьому рахунку, списують на відповідні рахунки обліку основних засобів ТОВ «XXX».

**Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «ХХХ» надходження
основних засобів в результаті будівництва**

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Вихідні дані: вартість послуг підрядника 54000 грн (з ПДВ), вартість матеріалів, які використано при виготовленні 24000 грн (з ПДВ), заробітна плата (з ЄСВ) працівників підприємства, які брали участь у будівництві об'єкта 9000 грн, послуги транспортної організації, пов'язані з доставкою матеріалів для виготовлення активу 900 грн (з ПДВ)			
Оприбутковані матеріали для створення об'єкта основних засобів	201, 203, 205	631	20 000
	641	631	4 000
Відображена вартість послуг транспортної організації	201, 203, 205	631	750
	641	631	150
Відображене списання матеріалів на виготовлення об'єкту	15	201, 203, 205	20 000
Прийняті за актом виконані роботи підрядника	15	631	45 000
	641	631	9 000
Нарахована заробітна плата і внески ЄСВ власним працівникам	15	661,65	9 000
Необоротний актив, введений в експлуатацію	10	15	74000
Оплата заборгованостей за оприбутковані матеріали, надані транспортні послуги та послуги підрядника	631	311	24 000 900 54 000

Згідно з Інструкцією № 291 витрати на поліпшення об'єктів основних засобів ТОВ «ХХХ», що збільшують їх первісну вартість, відображаються у складі капітальних інвестицій і групуються на субрахунках рахунку 15. Після закінчення робіт суми таких витрат списуються з кредиту рахунку 15 на дебет рахунку 10 на збільшення вартості об'єкта основних засобів.

Приклад: результаті ремонту зросла економічна вигода від використання основного засобу. На комп'ютері, яким користується головний бухгалтер ТОВ «ХХХ», проведено заміну материнської плати. Вартість плати становить 1500 грн. За встановлення плати сплачено 300 грн. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Відображення на рахунках бухгалтерського обліку капітального ремонту
об'єкта основних засобів ТОВ «XXX»**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Придбано материнську плату у постачальника	207	631	1500
Відображено суму податку на додану вартість	641	631	300
Списано материнську плату на встановлення	152	207	1500
Здійснено заміну материнської плати на комп'ютері постачальником	152	631	300
Відображено суму податку на додану вартість	641	631	60
Перераховано кошти постачальнику за материнську плату та її встановлення	631	311	1800 360
Віднесено на збільшення вартості комп'ютера вартість материнської плати та наданих послуг по її встановленню	104	152	1800

Витрати на придбання, створення й удосконалення об'єктів нематеріальних активів ТОВ «XXX» відображають на субрахунку 154. Фактичні витрати на створення й удосконалення об'єктів нематеріальних активів, використання, які на дату балансу не відбулися (не введені в господарський оборот), відображають у складі незавершених капітальних інвестицій у нематеріальні активи. Розглянемо на прикладі прядок відображення у бухгалтерському обліку операцій з створення нематеріальних активів (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

**Відображення в обліку операцій зі створення нематеріальних активів
ТОВ «XXX»**

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
	дебет	кредит	
Відображена вартість матеріалів, використаних для створення нематеріальних активів	154	201	3 000
Нарахована заробітна плата працівникам, зайнятим створенням нематеріальних активів	154	661,651	900
Введені в експлуатацію нематеріальні активи	12	154	3 900

Стадія 4 – це узагальнення отриманої облікової інформації про капітальні інвестиції для формування показників фінансової звітності. Зокрема, така

інформація знайшла своє відображення у наступних формах:

1. «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», де у статті «Незавершені капітальні інвестиції» ТОВ «XXX» відображається вартість незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи на будівництво основних засобів.

2. Звіт про рух грошових коштів. Рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності визначається на основі аналізу змін у статтях розділу балансу «Необоротні активи» та статті «Поточні фінансові інвестиції». У статті «Витрачання на придбання необоротних активів» відображаються виплати грошових коштів для придбання (створення) основних засобів та нематеріальних активів ТОВ «XXX».

3. Примітки до фінансових звітів. У розділі III «Капітальні інвестиції» агрегується інформація даних бухгалтерського обліку за субрахунками до рахунку 15 «Капітальні інвестиції» - рядки 280 – 340. Іншими словами, цей розділ деталізує інформацію, яка відображена в Балансі за рядком «Незавершені капітальні інвестиції».

Статистична звітність ТОВ «XXX» щодо капітальних інвестицій включає ф. №о 50-сг «Звіт про основні економічні показники роботи сільгосп підприємств», ф. №2-ОЗ ІНВ «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції», №2-інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції».

2.3. Податкові аспекти обліку операцій з капітальними інвестиціями

ТОВ «XXX» веде облік у системі оподаткування згідно чинного податкового законодавства, основою якого є Податковий кодекс України.

Операції, пов'язані з капітальними інвестиціями у податковому аспекті пов'язані із визнанням податкового кредиту при їх придбанні.

Виникнення податкового кредиту пов'язане із датою здійснення операцій

та умовами оплати. Зокрема, такими умовами можуть бути - післяплата та передплата.

Післяплата означає отримання об'єктів капітальних інвестицій чи виконаних робіт, пов'язаних з капітальними інвестиціями, з майбутньою оплатою. Датою виникнення податкового кредиту є дата отримання платником ПДВ товарів/послуг, що підтверджено податковою накладною.

Наприклад. Протягом II кварталу у ТОВ «XXX» проводилася модернізація комп'ютерного кабінету. У I кварталі жодних витрат на поліпшення основних засобів підприємство не здійснювало. Згідно з раніше укладеним договором підрядною організацією проведено такі роботи: установлення розподільних щитів на суму 90000 грн., крім того, податок на додану вартість - 18000 грн.; установлення нових датчиків на суму 25000 грн., крім того податок на додану вартість - 5000 грн.; заміна серверної бази й блоків архівування інформації; I етап - 120 000 грн., крім того податок на додану вартість - 24000 грн., II етап - 180000 грн., крім того, податок на додану вартість - 36000 грн. Акти приймання-здавання і довідки про вартість виконаних робіт до кінця кварталу підписано.

Відображення господарських операцій з поліпшення основних засобів у ТОВ «XXX» представлено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку модернізації об'єкта основних засобів ТОВ «XXX» на умовах післяплати

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Прийнято виконані роботи з установлення електророзподільних щитів	1522	685	90000
Відображено податковий кредит з податку на додану вартість за прийнятими роботами	641	685	18000
Прийнято роботи з установлення датчиків	1522	685	25000

1	2	3	4
Відображено податковий кредит з податку на додану вартість за прийнятими роботами	641	685	5000
Прийнято I етап підрядних робіт, вартість сервера віднесено на капітальні витрати	1522	685	120000
Відображено податковий кредит з податку на додану вартість за I етапом	641	685	24000
Прийнято II етап підрядних робіт, вартість віднесено на капітальні витрати	1522	685	180000
Відображено податковий кредит з податку на додану вартість за II етапом	641	685	36000
Усю суму капітальних витрат віднесено на збільшення балансової вартості об'єкта основних засобів групи I (90000 грн. + 25000 грн. + 120000 грн. + 180000 грн.)	104	1522	415000

При передоплаті спочатку передбачено оплату матеріальних цінностей, робіт та послуг, потім їх отримання.

Датою визнання податкового кредиту є дата списання коштів з рахунка платника податку на оплату товарів/послуг.

Розрахунки за виданими авансами ТОВ «XXX» обліковують на рахунку 37 субрахунку 371. Аванси оформляють платіжними дорученнями з посиленням на підставу - нормативний акт або договір.

Відображення операцій за виданими авансами розглянемо на прикладі:

1. Перераховано з поточного рахунку ТОВ «XXX» аванс Полтавському комбінату будівельних матеріалів за будівельні матеріали Дт 371 Кт 311 8520 грн.

2. Нарахована сума податкового кредиту Дт 641 Кт 644 1420 грн.

3. Отримано ТОВ «XXX» від Полтавського комбінату будівельних матеріалів будівельні матеріали Дт 205 Кт 631 7100 грн.

4. Відображено суму податку на додану вартість Дт 644 Кт 631 1420 грн.

5. Закрито розрахунки за авансами Дт 631 Кт 371 8520 грн.

6. Списано будівельні матеріали на будівництво приміщення складу на суму 7100 грн.: Дт 151 Кт 207.

У наступному прикладі розглянемо порядок відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «XXX» приклад придбання нематеріальних

активів на умовах передоплати (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Відображення в обліку ТОВ «XXX» придбання нематеріальних активів на умовах передоплати

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
	дебет	кредит	
На підставі рахунку-фактури ТОВ «Цифровий плеймейкер» перераховано аванс за програмне забезпечення	371	311	3600
Обліковано податковий кредит з ПДВ	641	644	600
Відображені витрати ТОВ «XXX» на придбання нематеріальних активів	154	631	3000
	644	631	600
Введені в експлуатацію нематеріальних активів	12	154	3000
Закрито розрахунки за авансами	631	371	3600

Податковим періодом для податку на додану вартість є один календарний місяць. Податкова декларація ТОВ «XXX» подає до 20 числа кожного місяця, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Сплачує податок досліджуване підприємство до 30 числа кожного місяця.

ТОВ «XXX» при розрахунках з бюджетом за ПДВ дотримується вимог Податкового кодексу України та інших нормативно-регулюючих документів. Звітність з ПДВ подають за місяць до 20 числа, наступного за звітним періодом, сплата протягом 10 наступних днів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Характеристику фінансово-економічної діяльності підприємства проведемо за допомогою аналізу основних та оборотних фондів та інших видів ресурсного потенціалу, використавши дані фінансової звітності підприємства за 2018 - 2020 роки.

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз його майнового стану за інформацією його бухгалтерського балансу. Аналіз майна ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр. починається з аналізу складу, структури та динаміки загального капіталу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Майно – всього	78156,7	100,0	93716,7	100,0	104996,7	100,0	+26840	+34,3
1. Необоротні активи	19830,3	25,4	23542,7	25,1	24014,5	22,9	+4184,2	+21,1
1.1. Основні засоби	17049,4	21,8	20782,1	22,2	24010	22,9	+6960,6	+40,8
2. Оборотні активи	58326,4	74,6	70174	74,9	80982,2	77,1	+22655,8	+38,8
2.1. Запаси	45834,1	58,6	28401,7	30,3	54220,7	51,6	+8386,6	+18,3
2.1.1. Виробничі запаси	18812,1	24,1	9133,8	9,7	12461	11,9	-6351,1	-33,8
2.1.2. Готова продукція та товари	27022	34,6	19267,9	20,6	41759,7	39,8	+14737,7	+54,5
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	11965,1	15,3	41233,2	44,0	22028,3	21,0	+10063,2	+84,1

Продовж. табл. 3.1

А	1	2	3	4	5	6	7	8
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	272,6	0,3	221	0,2	4190,7	4,0	+3918,1	У 15,4 р.
2.4. Витрати майбутніх періодів	-	-	28,6	0,0	42,3	0,0	+42,3	Х
2.5 Інші оборотні активи	254,6	0,3	289,5	0,3	500,2	0,5	+245,6	+96,5

Аналіз майнового стану показав, що у 2021 році вартість майна ТОВ «ХХХ» порівняно з 2019 роком зросла на 26 млн. 840 тис. грн. або на 34,3%. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, збільшилась на 4 млн. 184,2 тис. грн., або на 21,1%.

Вартість оборотних активів ТОВ «ХХХ» збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 22 млн. 655,8 тис. грн., або на 38,8%. Зростання відмічено у вартості запасів на 8 млн. 386,6 тис. грн., або на 18,3% які представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами. Підвищення відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 10 млн. 63,2 тис. грн., або на 84,1%. Також зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 3 млн. 918,1 тис. грн., або у 15,4 рази. Вартість інших оборотних активів збільшилась на 245,6 тис. грн., або на 96,5%. Збільшилась вартість витрат майбутніх періодів на 42,3 тис. грн.

У структурі майна ТОВ «ХХХ» за 2019-2021 рр. переважає питома вага оборотних активів – 74,6%, 74,9% та 77,1%.

Динаміка та структура джерел формування капіталу ТОВ «ХХХ» відображено у табл. 3.2.

Аналіз даних табл. 3.2 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2021 р. збільшилась порівняно з 2019 р. на 26 млн. 840 тис. грн. або на 34,3%. Сума власного капіталу підприємства зросла на 14 млн. 893 тис. грн. або на 43,6%, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку.

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	78156,7	100,0	93716,7	100,0	104996,7	100	+26840	+34,3
1. Власний капітал	34176,5	43,7	48396,9	51,6	49069,5	46,7	+14893	+43,6
1.1. Зареєстровани й (пайовий) капітал	60,5	0,1	60,5	0,1	60,5	0,1	-	X
1.2. Нерозподілені й прибуток	34116	43,7	48336,4	51,6	49009	46,7	+14893	+43,7
2. Зобов'язання і забезпечення	43980,2	56,3	45319,8	48,4	55927,3	53,3	+11947	+27,2
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	95,6	0,1	5514,2	5,9	7443,1	7,1	+7347,5	У 77,9 р.
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	43884,6	56,1	39805,6	42,5	48484,1	46,2	+4599,5	+10,5
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	2022,1	2,6	4528,6	4,8	1439,9	1,4	-582,2	-28,8

Сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 11 млн. 947 тис. грн., або на 27,2% за рахунок суми поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

У структурі пасивів ТОВ «XXX» протягом 2020 року переважає питома вага власного капіталу підприємства – 51,6%, у 2019 та 2021 рр. – питома вага зобов'язань і забезпечень – 56,3% та 53,3%.

Наступним етапом аналізу є оцінка розміру, структури (за видами) і динаміки дебіторської заборгованості ТОВ «XXX» з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу (табл. 3.3).

Аналіз табл. 3.3 показав, що сума дебіторської заборгованості ТОВ «XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 10 млн. 63,2 тис. грн. або на 84,1%, за рахунок суми іншої поточної дебіторської заборгованості, яка зросла на 13 млн. 790,1 тис. грн., або у 10,9 рази та за розрахунками з бюджетом, що знизилась на 1 млн. 526,9 тис. грн., або на 23,1%.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості
ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	3957,2	33,1	23626,8	57,3	1757,2	8,0	-2200	-55,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
З бюджетом	6610,7	55,2	1686,1	4,1	5083,8	23,1	-1526,9	-23,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	1397,2	11,7	15920,3	38,6	15187,3	68,9	+13790,1	У 10,9 р.
Всього	11965,1	100,0	41233,2	100,0	22028,3	100,0	+10063,2	+84,1

Зниження відмічено по заборгованості за продукцію ТОВ «XXX» на 2 млн. 200 тис. грн., або на 55,6%.

У структурі дебіторської заборгованості за 2019 переважає частка заборгованості за розрахунками з бюджетом – 55,2%, у 2021 році – частка іншої поточної дебіторської заборгованості – 68,9%, а у 2020 році - частка заборгованості за продукцію – 57,3%.

Склад, динаміку та структуру поточних і довгострокових зобов'язань та забезпечень представлено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень
ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Довгострокові зобов'язання	95,6	4,5	5514,2	54,9	7443,1	83,8	+7347,5	У 77,9 р.
2. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	2022,1	95,5	4528,6	45,1	1439,9	16,2	-582,2	-28,8
товари, роботи, послуги	2020,8	99,9	4437,1	98,0	1269,2	88,1	-751,6	-37,2

Продовж. табл. 3.4

А	1	2	3	4	5	6	7	8
розрахунками з бюджетом	0,3	0,0	50,7	1,1	132,5	9,2	+132,2	У 441,7 р.
розрахунками зі страхування	-	-	9,5	0,2	27,5	1,9	+27,5	Х
розрахунками з оплати праці	1	0,0	31,3	0,7	10,7	0,7	+9,7	У 10,7 р.
Всього:	2117,7	100,0	10042,8	100,0	8883	100,0	+6765,3	У 4,2 р.

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума довгострокових зобов'язань збільшилась на 7 млн. 347,5 тис. грн., або у 77,9 рази.

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума поточних зобов'язань зменшилась на 582,2 тис. грн. або на 28,8%. У складі поточних зобов'язань зниження відмічено по таких складових: сумі заборгованості за товари, роботи та послуги на 751,6 тис. грн. або на 37,2%. Зростання відмічено по таким складовим: за розрахунками з бюджетом на 132,2 тис. грн. Збільшення відмічено за розрахунками за страхуванням на 27,5 тис. грн. та за розрахунками з оплати праці на 9,7 тис. грн., або у 10,7 рази. Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років переважає частка заборгованості за товари, роботи та послуги – відповідно 99%, 98% та 88,1%.

Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу ТОВ «ХХХ», використовуючи дані табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Показники структури джерел формування капіталу ТОВ «ХХХ» за 2019 - 2021 рр.

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,437	0,516	0,467	+0,030
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,563	0,484	0,533	-0,030
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	1,287	0,936	1,140	-0,147
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,777	1,068	0,877	+0,100

Результати виконаних розрахунків свідчать про низький рівень фінансової стійкості ТОВ «XXX» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітного року частка власного капіталу у валюті балансу становить 46,7%, це на 0,030 пункт більше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився відповідно з 0,56 до 0,533, що свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів.

Негативними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику знизився з 1,287 у 2019 році до 1,140 у 2021, при нормативі <1.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2021 року є нижче нормативного – на 0,123 пункти. В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є нижче нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «XXX» не є фінансово стійкий фінансовий стан та є залежним від кредиторів.

Використаємо дані табл. 3.6 для оцінки платоспроможності ТОВ «XXX» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.6

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.**

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,006	0,006	0,086	+0,080
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,285	1,049	0,551	+0,266
Загальний коефіцієнт покриття	≥1,5	1,329	1,763	1,670	+0,341
Коефіцієнт платоспроможності	≥0,1	0,006	0,006	0,086	+0,080
Коефіцієнт критичної ліквідності	≥0,8	0,900	1,533	1,413	+0,513

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності є вище нормативного на 0,080 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,086 грн. грошових коштів).

Проміжний коефіцієнт покриття є нижче нормативного у 2021 році на 0,149 пункти. Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2021 року 0,55 грн.(при нормативі $\geq 0,7$).

Загальний коефіцієнт покриття є вище нормативного протягом 2021 року. На 1 грн. поточних зобов'язань у 2021 р. припадає 1,67 грн. оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$).

3.2. Ретроспективний аналіз капітальних інвестицій та їх ефективності

Для потенційних інвесторів надзвичайно важливо мати результати аналізу усіх видів діяльності, зокрема інвестиційної. На основі фінансової звітностей суб'єктів господарювання здійснюється оцінка інвестиційного потенціалу підприємства. Насамперед для аналізу капітальних інвестицій використовуються дані наступних форм фінансової звітності: «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», «Звіт про рух грошових коштів». Інформація аналізується у динаміці за кілька років з урахуванням змін на початок та кінець року, або в цілому за рік. Окрім того, використання коефіцієнтного аналізу дає змогу встановити зв'язок між різними формами фінансової звітності.

Така методика включає два етапи оцінки інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання.

На рис. 3.1 наведено методичний підхід та послідовність проведення аналізу інвестиційного потенціалу підприємства.

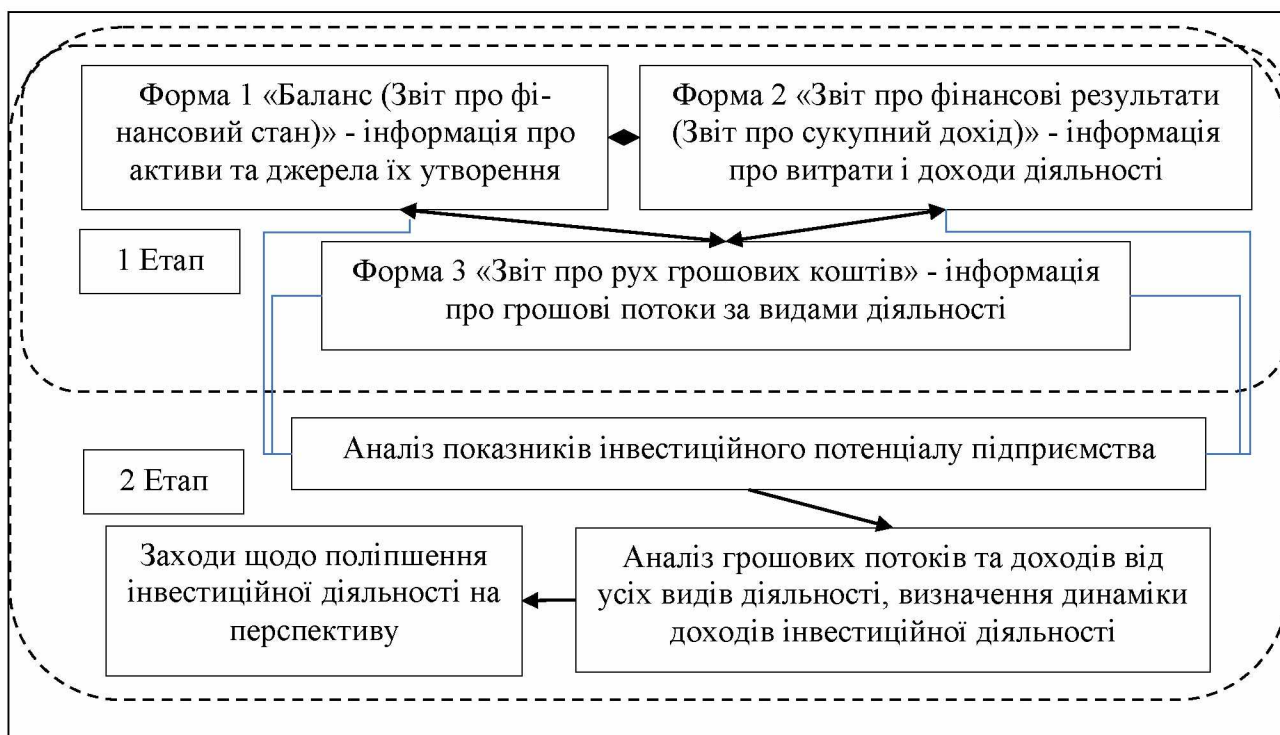

Рис. 3.1. Етапи аналізу інвестиційного потенціалу підприємства

Для здійснення господарської діяльності підприємству, в першу чергу, необхідні основні засоби. Стан та ефективність використання основних засобів безпосередньо впливає на виконання виробничої програми підприємства та можливість отримання прибутку.

Метою проведення аналізу інвестицій в основні засоби є вибір найбільш ефективних і реальних інвестиційних проектів та обґрунтування програм їх реалізації.

Основними завданнями аналізу інвестицій в основні засоби є:

- 1) загальна оцінка інвестиційних потреб в основні засоби;
- 2) вибір напрямів інвестиційної діяльності та інвестиційних проектів в основні засоби підприємств;
- 3) аналіз форм інвестування та їх ризику;
- 4) аналіз ефективності інвестиційних проектів в основні засоби та розробка заходів поліпшення інвестиційної діяльності підприємств.

Основними об'єктами аналізу інвестицій в основні засоби є наступні: обсяг інвестицій (їх видів) в основні засоби; структура інвестицій в основні

засоби.

Джерелами інформації інвестицій в основні засоби виступають інвестиційні проекти, які будуються на основі використання наступної інформаційної бази (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Інформаційна база для аналізу інвестицій в основні засоби

Група	Джерело інформації
Первинні документи	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів; Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів; Акт списання основних засобів
Регістри обліку	Журнал – ордер по рахунку 15 «Капітальні інвестиції» та 10 «Основні засоби»
Фінансова звітність	Ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 5 «Примітки до фінансової звітності»

Основні засоби можуть створюватися на підприємствах за рахунок капітального будівництва, вартість якого відображається у I розділі Балансу підприємства «Необоротні активи». Динаміку та структуру необоротних активів ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. проаналізовано у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Динаміка та структура необоротних активів ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)

Вид необоротних активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Зміни 2021 р. до 2019 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
1. Нематеріальні активи	-	-	38,8	0,2	18,5	0,1	+18,5	+0,1	X
2. Незавершені капітальні інвестиції	2798,1	11,5	2742,1	13,8	2742,1	11,6	-56	+0,1	-2,0
3. Основні засоби	21530,2	88,5	17049,4	86,0	20782,1	88,3	-748,1	-0,2	-3,5
Всього	24328,3	100	19830,3	100	23542,7	100	-785,6	X	-3,2

Отже, за даними табл. 3.8 вартість необоротних активів ТОВ «XXX» зменшилась на 785,6 тис. грн, або на 3,2% за рахунок вартості основних засобів,

що знизились на 748,1 тис. грн., або на 3,5%. Окрім того, у ТОВ «ХХХ» обліковано незавершені капітальні інвестиції, їх сума у 2021 р. порівняно з 2019 р. зменшилась на 56 тис. грн, або на 2%, нематеріальні активи зросли на 18,5 тис. грн.

У структурі необоротних активів ТОВ «ХХХ» протягом досліджуваних років переважає частка основних засобів, на кінець 2021 р. вона склала 88,3 %, що на 0,2 пункти менше порівняно з 2019 роком.

З метою поглиблення уявлення про ситуацію, яка складається в сфері окремих напрямків капітальних інвестицій, їх вивчають за структурованими показниками щодо величини вкладень, введення в дію та наявності незавершених об'єктів ТОВ «ХХХ».

Для аналізу капітальних інвестицій підприємства використовуємо форму 5 фінансової звітності «Примітки до фінансової звітності», де у розділі III «Капітальні інвестиції» міститься інформація про склад капітальних інвестицій, сума витрат за рік і незавершеного виробництва на кінець року. Цей розділ деталізує інформацію, яка відображається в «Балансі (Звіті про фінансовий стан)» за рядком 1005 «Незавершені капітальні інвестиції».

Аналіз динаміки та структури капітальних інвестицій ТОВ «ХХХ» за 2019 - 2021 рр. представлено у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Динаміка та структура капітальних інвестицій ТОВ «ХХХ» за 2019 - 2021 рр.

Вид основних засобів	2019р.		2020 р.		2021 р.		Зміни 2021 р. до 2019 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
Придбання (виготовлення) основних засобів	1259	100	238	100	3383	100	+2124	x	У 2,7 р.
Разом	1259	100	238	100	3383	100	+2124	x	У 2,7 р.

У наступній таблиці проаналізуємо динаміку та структуру основних

засобів досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.10

Динаміка та структура основних засобів (за первісною вартістю)

ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Вид основних засобів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Зміни 2021 р. до 2019 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, п.	у %
1. Будинки та споруди	5597,9	26,0	3273,5	19,2	4114,9	19,8	-1483	-6,2	-26,5
2. Машини та обладнання	14712,8	68,8	12923,4	75,8	15711,3	75,6	+998,5	+6,8	+6,8
3. Транспортні засоби	882,7	4,1	528,5	3,1	561,1	2,7	-321,6	-1,4	-36,4
4. Інструменти, прилади, інвентар	150,7	0,7	272,8	1,6	311,7	1,5	+161	+0,8	У 2,1 р.
5. Малоцінні необоротні матеріальні активи	86,1	0,4	51,2	0,3	83,1	0,4	-3	-	-3,5
Всього	21530,2	100	17049,4	100	20782,1	100	-748,1	x	-3,5

За даними табл. 3.10 первісна вартість основних засобів ТОВ «XXX» зменшилась у 2021 р. порівняно з 2019 р. на 748,1 тис. грн., або на 3,5% за рахунок наступних складових: зменшення вартості будинків та споруд на 1 млн. 483 тис. грн, або на 26,5%, збільшення вартості машин та обладнання на 998,5 тис. грн., або 6,8% та інструментів, приладів та інвентарю на 161 тис. грн., або у 2,1 рази, зниження малоцінних необоротних матеріальних активів на 3 тис. грн., або на 3,5%. Зменшення відмічено по вартості транспортних засобів на 321,6 тис. грн., або на 36,4%.

У структурі основних засобів протягом досліджуваних років переважає частка машин та обладнання, на кінець 2021 р. склала 75,6%, що на 6,8 пункти більше порівняно з 2019 роком. Позитивним є те, що у структурі переважає активна частка основних засобів.

Основною статистичною формою ТОВ «XXX» є «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за рік». Для теми дослідження доцільно використати розділ 4 «Купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб», де наводяться відомості про обсяги і вартість матеріально-технічних засобів і послуг, придбаних у звітному році підприємством для здійснення ним виробничих потреб у сільському господарстві (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

**Динаміка придбання технічних ресурсів для виробничих потреб
ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.**

Види технічних ресурсів	2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	кількість, шт.	сума, грн	кількість, шт.	сума, грн	кількість, шт.	сума, грн
Сівалка			1	4022304		

Отже, у ТОВ «XXX» протягом досліджуваних років не відбувалося оновлення матеріально-технічної бази для сільського господарства.

3.3. Аналіз інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання та шляхи її підвищення

Оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, що є сполучною ланкою між етапом аналізу та етапом прийняття рішень про інвестування коштів. Для оцінки інвестиційної привабливості ТОВ «XXX» використаємо наступні показники: фінансова стійкість підприємства; прибутковість (рентабельність) діяльності; структура активів та капіталу.

На першому етапі здійснимо розрахунок показників фінансової стійкості та структури капіталу (табл. 3.12), індикаторами яких є: коефіцієнт фінансової автономії; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансового ризику, що виражає відношення залучених коштів та власного капіталу, який показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних;

коефіцієнт концентрації залученого капіталу, що зазначає частку позичених коштів у загальній сумі коштів, авансованих в діяльність підприємства.

Таблиця 3.12

Показники структури джерел формування капіталу ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр.

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Показники структури джерел формування капіталу					
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,437	0,516	0,467	+0,030
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,563	0,484	0,533	-0,030
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	1,287	0,936	1,140	-0,147
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,777	1,068	0,877	+0,100
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зниження	0,003	0,102	0,132	+0,129
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Зниження	0,002	0,122	0,133	+0,131
Коефіцієнт поточних зобов'язань	Підвищення	0,998	0,878	0,867	-0,131
Показники стану оборотних активів					
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,420	0,514	0,511	+0,091
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	>0,1	0,246	0,354	0,309	+0,063
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	>0,5	0,313	0,875	0,462	+0,149
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Підвищення	0,019	0,009	0,167	+0,148
Показники стану основного капіталу					
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Підвищення	0,459	0,319	0,347	-0,111
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Підвищення	0,218	0,222	0,229	+0,011
Коефіцієнт нагромадження амортизації	Зниження	0,630	0,642	0,633	+0,003
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Підвищення	2,941	2,981	3,372	+0,431

Результати виконаних розрахунків (табл. 3.12) свідчать про середній рівень фінансової стійкості ТОВ «XXX» за показниками структури джерел

формування капіталу. Так, значення коефіцієнта фінансової автономії вказує на те, що на кінець 2021 року частка власного капіталу у валюті балансу становить 46,7 %. Це на 0,030 в. п. більше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ТОВ «ХХХ» відповідно зменшився з 0,563 до 0,533 і свідчить про недостатній рівень фінансової залежності підприємства від кредиторів.

За коефіцієнтом фінансового ризику в 2019 році на 1 грн власного капіталу ТОВ «ХХХ» припадало 1,28 коп. позикового капіталу, а в звітному – 1,14 коп. Відповідно значення коефіцієнта фінансової стабільності показує, що в базовому році власний капітал перевищував позиковий капітал на 36,6 %, а в 2020 р. – в 2 рази.

У цілому динаміка показників 1.1-1.4 табл. 3.12 свідчить про зниження рівня фінансової стійкості ТОВ «ХХХ».

Зростання коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів з 0,003 до 0,132 показує зростання залежності ТОВ «ХХХ» від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових та поточних зобов'язань характеризують структуру позикового капіталу ТОВ «ХХХ», в якій частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зростає з 0,02% до 13,3 %, а поточних зобов'язань і забезпечень відповідно зменшилася з 99,8 до 86,7%, що в цілому негативно впливає на оцінювання фінансової стійкості ТОВ «ХХХ».

Коефіцієнт маневреності власного капіталу ТОВ «ХХХ» зріс у 2019 році з 0,420 до 0,511 у 2021 р., та відповідає нормативному значенню ($> 0,1$). На кінець звітного року 51,1 % власного капіталу ТОВ «ХХХ» було вкладено в оборотні активи.

Про високий рівень забезпеченості ТОВ «ХХХ» власними оборотними коштами у 2021 році свідчать значення коефіцієнтів забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та забезпеченості запасів власними оборотними коштами. На кінець 2021 року фактичний рівень першого з них перевищує нормативне значення у 3 рази, а другого – відповідно на 46 %.

Значення коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів ТОВ «XXX» показує, що на кінець 2021 року серед власних оборотних активів грошові кошти становили 16,7%. У звітному році цей рівень збільшився на 0,148 пункти, що є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт майна виробничого призначення ТОВ «XXX» зменшився з 0,459 до 0,347, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності (основними засобами, запасами) ТОВ «XXX» не зберігає фінансову стійкість.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів ТОВ «XXX» збільшився з 0,218 до 0,229, що показує позитивну динаміку зростання частки основних засобів досліджуваного підприємства у валюті балансу. Коефіцієнт нагромадження амортизації зріс з 0,630 до 0,633, отже, рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів ТОВ «XXX» є високим і спостерігається погіршення функціонального стану необоротних активів досліджуваного підприємства.

За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів ТОВ «XXX» знизило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо в 2019 році на 1 грн необоротних активів припадало 2,94 грн оборотних, то в звітному – 3,37 грн. Отже, за переважною більшістю відносних показників ТОВ «XXX» є фінансово стійким із позитивною динамікою.

Для теми дослідження доцільно відмітити, що основні засоби ТОВ «XXX» мають високий рівень зношеності та негативну тенденцію до зростання коефіцієнту зносу.

Наступним етапом оцінки інвестиційної привабливості є розрахунок показників ділової активності, які проявляється в динамічності розвитку, швидкості обороту засобів підприємства. Критеріями оцінки ділової активності є: рівень ефективності використання ресурсів підприємства; стійкість економічного зростання; ступінь виконання завдання за основними показниками господарської діяльності тощо.

У табл. 3.13 згрупуємо вихідні дані для аналізу ділової активності досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.13

Вихідні дані для аналізу ділової активності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.,

тис. грн.

Показники	Роки		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2021	(+;-)	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	68160,2	42843,9	-25316,3	-37,1
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	59492,6	33268,9	-26223,7	-44,1
3. Середньорічна вартість активів	100883,4	99356,6	-1526,8	-1,5
4. Середньорічна вартість оборотних активів	78804,1	75578,1	-3226	-4,1
5. Середньорічна вартість запасів	46726,7	41311,2	-5415,5	-11,6
6. Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	16523,6	31630,8	+15107,2	+91,4
7. Середньорічна величина власного капіталу	33653,6	48733,2	+15079,6	+44,8
8. Середньорічна величина кредиторської заборгованості	7847,3	2984,3	-4863	-62,0

Аналіз динаміки показників, які є вихідними для аналізу ділової активності ТОВ «XXX» показав, що сума чистого доходу від реалізації продукції зменшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 25 млн. 316,3 тис. грн., або на 37,1%, собівартості реалізованої продукції на 26 млн. 223,7 тис. грн., або на 44,1%. Щодо середньорічної вартості активів та пасивів, тут спостерігається різна тенденція. Зокрема, у звітному році порівняно з базовим, зниження відмічено по вартості активів на 1 млн. 526,8 тис. грн., або на 1,5%, оборотних активів на 3 млн. 226 тис. грн., або на 4,1%, запасів підприємства на 5 млн. 415,5 тис. грн., або на 11,6%, кредиторської заборгованості на 4 млн. 863 тис. грн., або на 62%.

Середньорічна вартість власного капіталу у 2021 році порівняно з 2019 роком зросла на 15 млн 79,6 тис. грн., або на 44,8%, середньорічної суми поточної дебіторської заборгованості на 15 млн. 107,2 тис. грн., або на 91,4%.

Проаналізуємо показники ділової активності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. за допомогою табл. 3.14.

**Показники ділової активності ТОВ «ХХХ»
за 2019 – 2021 рр.**

Показники	Роки		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2021	(+;-)	%
9.Коефіцієнт обертання активів	0,676	0,431	-0,245	x
10.Тривалість одного обороту активів, днів	532	835	+303	+57,0
11.Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,865	0,567	-0,298	x
12.Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	416	635	+219	+52,6
13.Коефіцієнт обертання запасів	1,273	0,805	-0,468	x
14.Тривалість одного обороту запасів, днів	283	447	+164	+58,0
15.Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	4,125	1,354	-2,771	x
16.Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	87	266	+179	У 3,1 р.
17.Коефіцієнт обертання власного капіталу	2,025	0,879	-1,146	x
18.Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	178	410	+232	У 2,3 р.
19.Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	7,581	11,148	+3,567	x
20.Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	48	32	-16	-33,3
21.Тривалість операційного циклу, днів	370	713	+343	+92,7
22.Тривалість фінансового циклу, днів	322	681	+359	У 2,1 р.

Результати розрахунку й аналізу динаміки показників ділової активності ТОВ «ХХХ» (табл. 3.14) свідчать про наявність негативних тенденцій щодо оцінювання оборотності активів і пасивів. Так, тривалість одного обороту активів збільшилась на 303 дні, що становить 57%, оборотних активів – 219 дні (52,6%), запасів – 164 дні (58%), власного капіталу – 232 днів (у 2,3 рази), зменшення поточної кредиторської заборгованості – на 16 дні (33,3%). Зміни пояснюються випереджальним зниженням показників чистого доходу і собівартості реалізованої продукції ТОВ «ХХХ» порівняно зі зменшенням середньорічної вартості відповідних активів і пасивів досліджуваного підприємства. У результаті переважаючого зменшення тривалості одного обороту запасів ТОВ «ХХХ» на 164 дні над збільшенням тривалості одного обороту поточної дебіторської заборгованості на 179 днів тривалість операційного циклу зросла на 343 днів (92,7%). В умовах зменшення тривалості

одного обороту поточної кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» на 16 днів тривалість фінансового циклу збільшилась на 359 днів (у 2,1 рази), що також негативно характеризує динаміку ділової активності підприємства.

Для характеристики інвестиційної активності ТОВ «XXX» використовується коефіцієнт стійкості економічного зростання (Ксез), який розраховується за формулою:

$$Ксез = \frac{ЧП - Д}{ВК} \times 100, \quad (3.1)$$

де ЧП – чистий прибуток,

Д – дивіденди до виплати;

ВК – середньорічна вартість власного капіталу.

Коефіцієнт стійкості економічного зростання показує, скільки прибутку реінвестує підприємство на формування власних активів в розрахунку на 1 грн. власного капіталу.

На зміну коефіцієнта стійкості економічного зростання впливають ряд факторів: дивідендна політика; зміна рентабельності продажу; зміна ресурсовіддачі; зміна коефіцієнта фінансової залежності.

Зв'язок коефіцієнта Ксез з цими факторами може бути відображений за допомогою такої детермінованої моделі:

$$Ксез = \frac{Пр}{ВК} \times 100 = \frac{Пр}{ЧП} \times \frac{ЧП}{ЧД} \times 100 \times \frac{ЧД}{А} \times \frac{А}{ВК}, \quad (3.2)$$

де Пр – величина чистого прибутку, що реінвестується на розвиток підприємства, а не сплачується у вигляді дивідендів;

ЧП – чистий прибуток;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (робіт та послуг);

А – середньорічна вартість активів;

ВК – середньорічна вартість власного капіталу.

Економічна інтерпретація факторів моделі:

- перший $\left(\frac{Пр}{ЧП}\right)$ – характеризує дивідендну політику підприємства,

яка полягає у виборі економічно доцільного співвідношення між дивідендами

та часткою прибутку, що акумулюється;

- другий ($\frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}}$) – відображає рентабельність продажу;
- третій ($\frac{\text{ЧД}}{\text{А}}$) – показує ресурсовіддачу;
- четвертий ($\frac{\text{А}}{\text{ВК}}$) – через коефіцієнт фінансової залежності

характеризує співвідношення між залученими та власними джерелами коштів.

Проведемо розрахунок коефіцієнта стійкості економічного зростання та за допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта стійкості економічного зростання (табл. 3.15)

Таблиця 3.15

Розрахунок коефіцієнта стійкості економічного зростання ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	А	100883,4	99356,6	-1526,8	-1,5
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	ВК	33653,6	48733,2	+15079,6	+44,8
Чистий фінансовий результат: прибуток, тис. грн.	ЧП	3098,8	7477,4	+4378,6	У 2,4 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг), тис. грн.	ЧД	68160,2	42843,9	-25316,3	-37,1
Виплати власникам: дивіденди, тис. грн.	Д	0	0	0	х
Реінвестований прибуток	Пр	3098,8	7477,4	+4378,6	У 2,4 р.
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	Ксез	9,208	15,344	+6,136	х
Частка реінвестованого прибутку	ЧРП	1	1	0	х
Рентабельність продажу, %	РП	4,5	17,5	+13,0	х
Ресурсовіддача	РВ	0,68	0,43	-0,25	-36,8
Коефіцієнт фінансової залежності	КФЗ	2,998	2,039	-0,959	х

Аналіз впливу факторів на зміну коефіцієнта стійкості економічного зростання ТОВ «XXX» здійснюється з використанням чотирьох факторної мультиплікативної моделі:

$$K_{\text{сез}} = \frac{Pr}{BK} \times 100 = \frac{Pr}{ЧП} \times \frac{ЧП}{ЧД} \times 100 \times \frac{ЧД}{A} \times \frac{A}{BK}, \text{ або } K_{\text{сез}} = ЧРП \times РП \times РВ \times КФЗ \quad (3.3)$$

За даними табл. 3.15 розраховують мовні значення результативного показника, %:

1. Показник умовний 1:

$$K_{\text{сезум1}} = ЧРП_1 \times РП_0 \times РВ_0 \times КФЗ_0 \quad (3.4)$$

$$K_{\text{сезум1}} = 1 \times 4,5 \times 0,680 \times 2,998 = 9,174.$$

2. Показник умовний 2:

$$K_{\text{сезум2}} = ЧРП_1 \times РП_1 \times РВ_0 \times КФЗ_0 \quad (3.5)$$

$$K_{\text{сезум2}} = 1 \times 17,5 \times 0,680 \times 2,998 = 35,676.$$

2. Показник умовний 3:

$$K_{\text{сезум3}} = ЧРП_1 \times РП_1 \times РВ_1 \times КФЗ_0 \quad (3.6)$$

$$K_{\text{сезум3}} = 1 \times 17,5 \times 0,430 \times 2,998 = 22,560.$$

Загальна зміна (+;-) коефіцієнта стійкості економічного зростання, в.п. :

$$\Delta K_{\text{сез}} = K_{\text{сез1}} - K_{\text{сез0}} \quad (3.7)$$

$$\Delta K_{\text{сез}} = 15,344 - 9,208 = +6,136.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) частки реінвестованого прибутку:

$$\Delta K_{\text{сезчрп}} = K_{\text{сезум1}} - K_{\text{сез0}} \quad (3.8)$$

$$\Delta K_{\text{сезчрп}} = 9,174 - 9,208 = -0,034,$$

2) рентабельності продажу:

$$\Delta K_{\text{сезрп}} = K_{\text{сезум2}} - K_{\text{сезум1}} \quad (3.9)$$

$$\Delta K_{\text{сезрп}} = 35,676 - 9,174 = +26,502,$$

3) ресурсовіддачі:

$$\Delta K_{\text{сезрв}} = K_{\text{сезум3}} - K_{\text{сезум2}} \quad (3.10)$$

$$\Delta K_{\text{сезрв}} = 22,560 - 35,676 = -13,116,$$

4) коефіцієнта фінансової залежності:

$$\Delta K_{\text{сезкфз}} = K_{\text{сез1}} - K_{\text{сезум3}} \quad (3.11)$$

$$\Delta K_{\text{сезкфз}} = 15,344 - 22,560 = -7,216.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta K_{сез} = \Delta K_{сез_{чрп}} + \Delta K_{сез_{чрп}} + \Delta K_{сез_{рв}} + \Delta K_{сез_{кіз}} \quad (3.12)$$

$$\Delta K_{сез} = - 0,034 + 26,502 - 13,116 - 7,216 = +6,136.$$

Загальна зміна коефіцієнта стійкості економічного зростання ТОВ «XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком склала 6,136 пункти в сторону збільшення. На цю зміну вплинули наступні фактори:

- за рахунок сталої частки реінвестованого прибутку, коефіцієнт стійкості економічного зростання фактично не змінився: зменшився на 0,034 пункти;
- збільшення рентабельності продажу на 13 пункти призвело до зростання коефіцієнта стійкості економічного зростання на 26,502 пункти;
- за рахунок зменшення ресурсовіддачі на 0,25 грн, коефіцієнт стійкості економічного зростання знизився на 13,116 пункти;
- зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,959 пункти вплинуло на зменшення коефіцієнта стійкості економічного зростання на 7,216 пункти.
- перевірка підтвердила правильність розрахунків.

На підставі охарактеризованих показників можна зробити висновок про інвестиційну непривабливість ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Результати апробації запропонованої методики оцінки інвестиційного потенціалу підприємства підтвердили практичну її значимість та можливість рекомендувати її до практичного використання суб'єктами господарювання. Щодо конкретних шляхів розширення внутрішніх інвестиційних можливостей підприємства, можна виділити такі: залучення позикових коштів; покращення позицій підприємства на ринку; підвищення рентабельності, прибутковості підприємства, що дозволить випередити конкурентів, підвищити вартість підприємства.

ВИСНОВКИ

Основні висновки та результати, які отримано в процесі дослідження полягають у наступному:

1. Зміцнення виробничої діяльності можливе лише за умови поліпшення матеріально-технічної бази та зростання капітальних інвестицій. Обсяг інвестицій в основний капітал підприємств та їх капітальні інвестиції є основними показниками, які характеризують інвестиційну діяльність підприємств. Проведено аналіз обсягів капітальних інвестицій в Україні. Встановлено, що рівень капітальних інвестицій у сільське господарство залишаються на невисокому рівні у зв'язку з несприятливим інвестиційним кліматом та низкою проблем, пов'язаних з обмеженням у власних інвестиційних коштах, недостатній їх спрямування в інвестування саме основних засобів, відсутність з боку держави регулювання інвестиційних процесів.

2. На основі аналізу і узагальнення різних підходів до визначення суті інвестицій запропоновано трактувати інвестиції як сукупність матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що вкладаються в підприємницьку та (або) іншу діяльність, а також, пов'язані з цим процесом трудові ресурси з метою отримання економічної вигоди, соціального і екологічного ефекту.

3. Визначено основні нормативні документи, які регулюють облік капітальних інвестицій, основні з них – П(С)БО 7 «Основні засоби», 8 «Нематеріальні активи», 18 «Будівельні контракти», 30 «Біологічні активи», 32 «Інвестиційна нерухомість» та інші.

4. Визначено основні завданнями бухгалтерського обліку капітальних інвестицій, основне з яких є правильне та своєчасне документальне оформлення та відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з капітальними інвестиціями підприємства.

5. Формування облікової інформації про рух об'єктів капітальних інвестицій у ТОВ «XXX» узагальнено у чотири стадії.

Перша стадія пов'язана безпосередньо з організаційними аспектами побудови обліку капітальних інвестицій. На другій стадії здійснюється фіксування та документування фактів господарських операцій. Первинний документообіг по капітальних інвестиціях поділено на 2 рівні: перший рівень – це формування первісної вартості окремих об'єктів капітального інвестування, другий – введення їх в експлуатацію.

Третя стадія пов'язана з відображенням зафіксованої інформації на рахунках бухгалтерського обліку. Облік капітальних інвестицій ведуть на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». По дебету відображають фактичні витрати на капітальні інвестиції, а в кредиті – оприбуткування об'єктів або ж списання витрат. На практичних прикладах розглянуто порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з будівництвом об'єктів основних засобів, придбанням основних засобів, надходженням нематеріальних активів від постачальника та їх створення.

На 4 стадії – це узагальнення отриманої облікової інформації про капітальні інвестиції для формування показників фінансової звітності: у «Балансі (Звіті про фінансовий стан)» у частині статті «Незавершені капітальні інвестиції», у Звіті про рух грошових коштів – у статті «Витрачання на придбання необоротних активів», у Примітках до фінансових звітів – у розділі III «Капітальні інвестиції». Статистична звітність включає ф. №о 50-сг, ф. №2-ОЗ ІНВ, №2-інвестиції.

6. Аналіз інвестиційного потенціалу підприємства дає можливість виявити: сукупність інвестиційних ресурсів, що за певних умов можуть бути трансформовані в інвестиції при здійсненні інвестиційної діяльності; комплекс ресурсів та можливостей їхнього ефективного використання; сукупність засобів та умов здійснення інвестиційної діяльності.

7. В ході дослідження встановлено, що за показниками оцінки фінансової стійкості, структури майна та капіталу, ліквідності та платоспроможності, а також на основі аналізу показників ділової активності підприємство є інвестиційно привабливим.

11. При визначенні шляхів розширення внутрішніх інвестиційних можливостей підприємства необхідно запровадити такі етапи реалізації інвестиційних проектів: всебічний аналіз ринкових можливостей підприємства; підготовка підприємства до залучення інвестицій, що базується на розробці інвестиційної стратегії підприємства; розроблення інвестиційного проекту; практична реалізація бізнес-плану інвестиційного проекту.

Для покращення облікової роботи, можна зробити наступні пропозиції:

1. Для покращення аналітичного обліку можливо пропонувати новий первинний документ – «Відомість введення до експлуатації основних засобів», що допоможе упорядкувати облік та прослідкувати за станом основних засобів підприємства.

2. Для належного контролю за формуванням інвентарної вартості необоротних активів до кожного аналітичного рахунку їх капітального інвестування доцільно відкривати картки аналітичного обліку, у яких послідовно, у хронологічному порядку, фіксують відповідні витрати.

3. Внутрішній контроль витрат на капітальні інвестиції не організований, що є негативним моментом. Його необхідно запровадити для того, щоб сприяти підвищенню ефективності роботи підприємства, забезпеченню рентабельності й зміцненню його фінансового стану.